ТАРЯА ХУРЯАЛГА, СИЛОС ДАРАЛГЫЕ ЗЭРГЭ ХУРДАНААР ЯБУУЛХА

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 203 (9957) | 1962 оной августын 28, вторник | Сэн 2 мүнгэн

★ ★

Үдэрэй хоёр нормо

Механизатор Виктор Стрекаловский өөрынгөө даадаг «СК-3» комбайные саг соонь шанартайгаар заһабарилжа абаһан юм. Тиигэжэ Погранична совхоз (Хяагта) соогоо эгээн түрүүлэн таряа хадажа эхилээд, заахашье һааталгүйгөөр ажаллана. Үдэртэ хоёр нормо дүүргэжэ байгаа. Мүнөө нүхэр Стрекаловский комбайнаараа хадагдаһан баал суглуулан сохино. Зарим үдэрнүүдтэ хори гаран гектар таряа хуряана.

Ажалдаа оролдосотойгоор хандадаг энэ нүхэр нютагаархидтаа магтаалтай. Энэ намар түрүү комбайнёр 400 гектарһаа бага бэшэ газарта таряа хуряаха юм. Һүүлэй мэдээгээр нүхэр Стрекаловскиин сохиһон таряанһаа 200 гаран центнер гүрэндэ тушаагдаба.

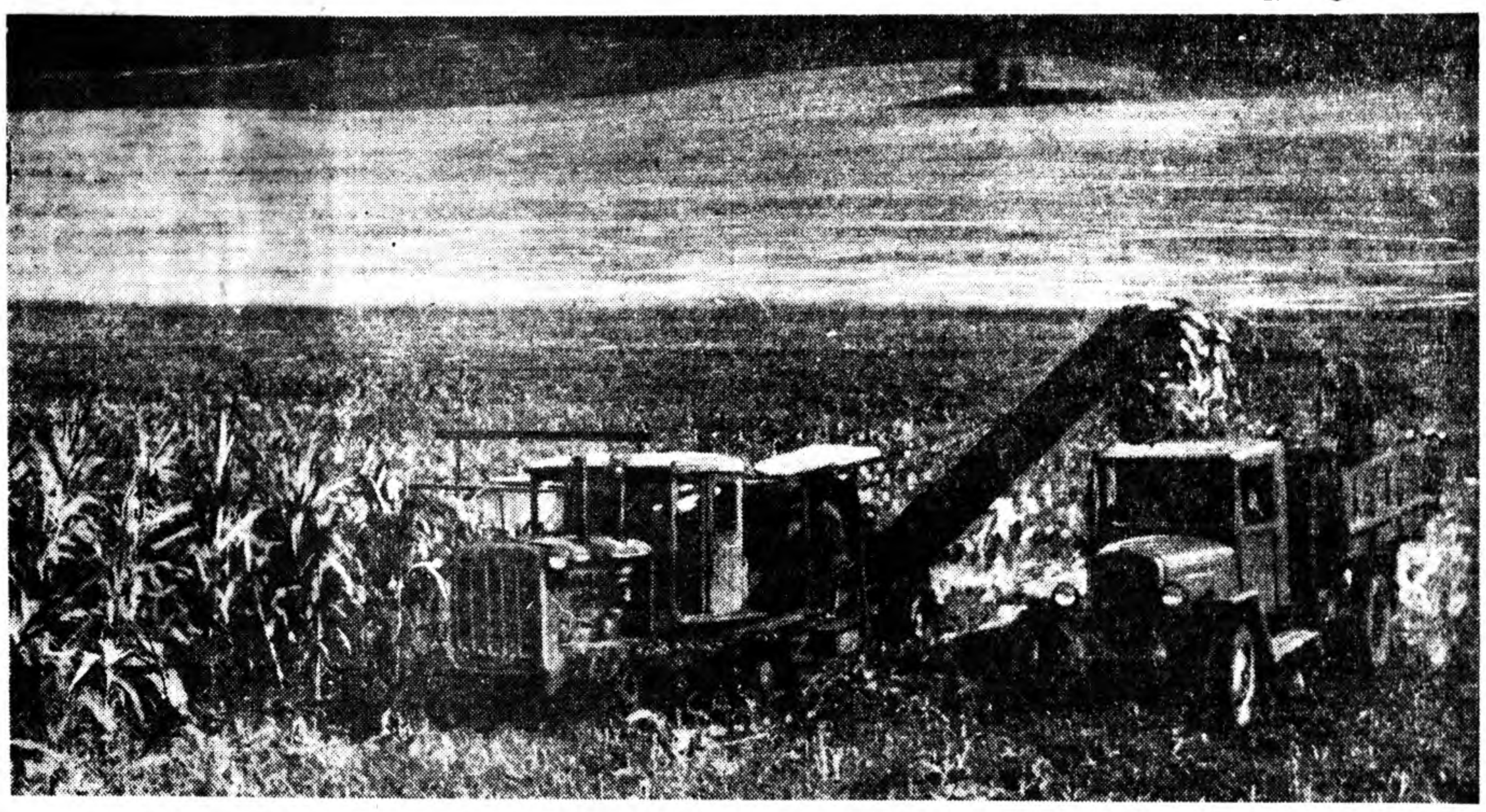
В. Жигжитов.

Таряалан дээрэхи мэдээсэлнүүд

Баргажанай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой тракторист Очир Будаевич Чимитцыренов, лафетнэ жаткын машинист Дугар Сангадеевич Будаев гэгшэд үдэр, һүнигүй ажаллажа, 7 үдэрэй туршада 300 гектар таряа хадаа. Зарим үдэртэ тэдэнэр 45—47 гектар хадаһан байха юм.

Хуряалгын түрүүшүүлһээ жэшээ абагты!

Энэ жэлдэ Прибайкалиин аймагай «Путь к коммунизму» колхозой таряалан дээрэ «хатан» кукурузын ургаса яһала үдхэн, үндэрөөршье ургаа. Мүнөө артелиинхид ургасаяа түлэг хуряажа байнхай. Зураг дээрэ: Петр Рудневай агрегадынхид кукурузынгаа ургаса хуряажа ябана. Эдэнэр үдэртөө 4,5 га хадаха даабарингаа орондо 8 га хүрэтэр сабшадаг юм.

Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

Буряадай совнархозой хоёрдохи автотранспортна конторын хүдэлмэрилэгшэдэй
СОЦИАЛИС УЯЛГА

...нөө ургаса хуряалгын ха... хүдэлмэриин хаһа орон... КПСС-эй XXII съездын түү... шиидхэбэринүүдые бэе... ...и, Буряад ороноймнай хү... ажахын хүдэлмэрилэгшэд ...таряанай болон бусад ур... ...нуудай үндэр баян ургаса ... түлөө нилээд оролдолго ...

...замбуулиниие шэнжэл... түйлаһан Совет оронойшэнэ илалта арад зоной ...ажалай болон политиче... ...хэ дэбжэлтэ дэлгэрүүлбэ. ...зоригтой хүбүүд: майор ..., подполковник Попо... баатарлиг ниидэлгэ Эхэ ...оронoo, бүхы арад зоноо ...нүхэдэ алдаршуулаа.

...үдэрнүүдтэ бүхы арад ...гоо эршэтэй шангаар ...жа байхада, бидэ Буряа... совнархозой 2-дохи АТК-гай ...эришэд энэ ехэ тэмсэлэй ... тээ байха ёһогүйбди.

Баргажанай, Прибайкалиин, ...ын аймагуудта ороохо ...ай баян ургаса гаранхай. ...хозой даабариин ёһоор, эдэ ...уудта 70 автомашина эль... ...бди. Тэдэ элбэг ехээр ур... ороохо таряае хаһа саг... ...хын тула бүри олон ма... хэрэгтэй байһаниинь эли...

...һээ өөһэдынгөө арга бо... тодорхойлоод, манда эл... ашаа зөөлгэдэг Тимлюгэй ...шиферэ заводтой, ...трестэй, барилгын 1-дэхи, ..., 3-дахи, 4-дэхи управленинүүдтэй, Тимлюгэй, Сэлэнгын, Татауровай барилгын материалнуудай комбинадуудтай, Брянскын түмэр-бетонно хэрэгсэл хэдэг заводтой, мүн Байгалай модоной бааза болон тэндэхи СМУ-тэй, барилгын материалнуудай комбинадтай, тэрэшэлэн Тимлюгэй, Брянскын ОРС-нуудтай зүбшэн хэлсэжэ үзөөбди. Тиигэжэ элдэб хамһабариин, жэжэ ажал хэдэг автомашинануудые үсөөрүүлэн, барилгын материал болон шухала ашаа зөөдэг машинануудые хоёр—гурбан халаанда хүдэлгэдэг болохо гэжэ шиидээбди. Мүн ашаа зөөлгые зүбөөр эмхидхэхэ, машинануудта прицеп олоор шагтагалаад, нэгэ тээшээ абаашагдаха ашаае зөөлсэхэ, тиигэһэнэй ашаар жолоошон бүхэнэй ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэмнай. Тиигэжэ промышленна предприятинуудта ашаа зөөдэг машинануудай тооe хороогоод, тэндэһээ 30-һаа үсөөн бэшэ автомашина сүлөөлжэ, колхоз, совхозуудта эльгээхэ гэжэ шиидээбди.

Эдэ тусхайлагдажа үгтэһэн автомашинануудые нэгэшье һаадгүйгөөр, дүүрэн хүсэндэнь, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, ороохо таряанайнгаа баян ургасые гээлтэгүйгөөр, богони болзорто хуряажа абыт гэжэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые, эндэхи ажалшадые уриалнабди.

Мүн доторойнгоо арга боломжые гүйсэд хэрэглэжэ, колхоз, совхозуудта автомашина олоор нэмээн эльгээхыень республикын автомобильна бүхы ажахынуудай хүдэлмэрилэгшэдые уриалнабди. Тиигэжэ үндэр баян ургасаяа гээлтэгүйгөөр, хаһа сагтань хуряаха, гүрэндөө 7,5 миллион пүүдһээ бага бэшэ таряа худалдаха гэһэн социалис уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэнь Буряад оронойнгоо хүдөө тосхоной ажалшадта туһалая.

Конторын бүхы хүдэлмэришэдэй даалгабаряар гар табигшад:

С. Алексеев,
2-дохи АТК-гай начальник;

А. Ракша,
партийна бюрогой секретарь;

В. Новицкий,
месткомой түрүүлэгшэ;

В. Мальцев,
ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь.

Түнхэнэйхидэй харюу

Совет Эхэ оронойнгоо зориг ехэтэ баатар хүбүүд А. Г. Николаев, П. Р. Попович хоёрой гурбан үдэр, гурбан һүни дайда дэлхэйе тойрон замбуулин соогуур ниидэжэ ерээд байһанда зорюулагдаһан митинг, суглаанууд, элидхэл, хөөрэлдөөнүүд Түнхэнэй аймагай совхоз, колхозуудаар, предприяти, эмхи зургаануудаар үнгэржэ байна. Тэдээн дээрээ ажалшад социалис шэнэ уялгануудые абана.

Жэшээлхэдэ, «Сибиряк» колхозой гэшүүд баян ургасаяа саг болзортонь хуряажа абаха, гүрэндөө 23 мянган центнер таряа худалдаха, 5500 гектар намарай паар хахалха гэһэн уялгануудые абаба. Колхозой түрүү комбайнер Дмитрий Пермяков иигэжэ мэдүүлээ:

— Совет оронойнгоо эрдэм бэлигэй түйлаһан илалтада харюу болгон энэ жэлдэ даадаг комбайнаараа 300 гектар таряа хадажа, 4500 центнер ороохо сохихо уялга абанаб, —гэбэ.

Саяанай совхозой хүдэлмэришэд, алба хаагшад мэргэжэлтэд гүрэндөө 13500 центнер таряа тушааха, 3000 гектар намарай паар хахалхабди гээ.

Мүн «Маяк» колхозойхид августын 25 болотор үбһэ хуряалгаяа дүүргэхэ, 18 үдэрэй туршада таряагаа хадажа абаха, сентябриин 1 болотор гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө дүүргэхээр шиидэнхэй.

Б. Цыденов,
КПСС-эй Түнхэнэй райкомой секретарь.

Горохой баян ургаса

Колхозоймнай 3-дахи бригадада 72 гектар горох таригдаһан юм. Энэ үнэтэ ургамалые түрүүшынхеэ тарибашье, тэрэнэй баян ургаса абахын тула бригадын механизаторнууд ехэхэн оролдолго гаргаһан байна.

Тэдэнэй урмада горох айхабтар һайнаар ургаа. Баян ургасые хуряаха хүдэлмэридэ комсомол механизаторнууд Николай Доржиев, Ким Дылыков гэгшэд табигдаа. Тэдэнэр горохоёо баал болгоо. Гектар бүриһөө хорёод центнер горох суглуулагдахаар багсаагдана.

С. Биликтуев,
XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн.
Сэлэнгэ.

Оньһон аргаар таряа буулгана

Таряа хуряалгын халуун хаһа ойртожо байба. «Маяк» колхозой правлени (Түнхэн) комбайнуудһаа таряа зөөхэ автомашинануудаа хубаарилжа оробо. Тиихэдэнь автомашинанууд, таряа буулгаха хүнүүд дуталдаба.

Эгээл энэ үедэ правлениин гэшүүн Дамба Цыреновнч Зайганов — суута механизатор — автомашинын хүүзэбүүдые ондоргохоор хэхые дурадхаба. Энэнь һайшаагдаа.

Үглөөдэрнь нүхэр Зайганов өөрөө тиимэ хүүзэб дархалжа эхилээ һэн.

Иимэ ондордог хүүзэбые юрынхиһөө 20 сантиметр үндэрөөр хээд, оёорыень 0,5 миллиметр зузаантай түмэрөөр хушана. Хүүзэбэй хойто ханань дээгүүрээ шарнираар холбогдожо, тэрэнэй доронь бэлэхэнээр нээгдэхэ тээг хэгдэнэ. Мүн хүүзэбэй урда таладань тээг гү, али суурига тааруулагдана. Хүүзэбэй урда ханын зүүн талада жолоошын бараад, хүүзэбээ ондоруулха барюул хэгдэнхэй.

Хүүзэбэй дундуур түмэр хоолой тодхогдожо, тэрэниие ондоруулха гол таарулагданхай.

Иимээр тааруулагдаһан хүүзэбтэй автомашинаһаа таряа буулгахын тула жолоошон миил 1,2 минута гаргашална.

Н. Тимошенко.

Түлэг дундаа

...скиин нэрэмжэтэ кол... таряашад таряа хуряал... халуун хаһые хүсэд бэ... ...тэйгээр угтажа, нама... ...лмэг үдэрнүүдэй мину... ...с бүхэниие гээнгүйгөөр ...жэ, ажалай амжалтануу... түйлана. Мүнөө эндэ 1485 ...нисын 500 гектарнь ...ан сабшагдаад байна. ...ежбекский» совхозой... түрүү дүй дуршэлые ...эн хамта дээрээ 6 агре... ...ёр халаанда гэхэ гү, ...хэреэн сүүдхэдэ бүлэг ...өөрөө хүдэлнэ. Энэ мү... ...дэ лафетнэ жаткын ма... ...т Иван Силантьев, ком... ...р Александр Новокре... ...гэгшэд түрүүлжэ халаа... ...а даабарине 200 про... ...дүүргэнэ. «СК-3» ком... ...н комбайнер Василий ...лов 150 гектар хуряажа, ...ын хэдэн центнер ороо... колхозойнгоо тоогто оруул...

...шадай ажалые улам ...уулхын тула колхозой ..., партийна орга... социалис мүрысөөнэй ...гурим тогтоогоо. Жэ..., 10 үдэрэй туршада ...таряа хадаһан лафетнэ ...машинист, 250 га суг... ...хуряаһан комбайнер ...ригэй мүнгэн шанда ... Хэрбээ энэ болзорто ...хадаһан машинист, 200 ...хуряаһан комбайнер ...риг шан абахаар ха...ланхай.

С. Соковиков,
...ой парторганизациин секретарь.

Республикын колхоз, совхозуудта хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэриин ябаса тухай

Даб дээрэ хаража үзэхэдэ, республикын колхоз, совхозуудта хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри урдынхиһаа яһала эмхитэйгээр, муу бэшээршье ябажа байна гэжэ тэмдэглэмээр. Август һарын үнгэрһэн хорин хоногой туршада бүхы эхэ хонидэй 27 процент ороондо оруулагдаад байна. Харин гансал Баргажанай, Захааминай, Яруунын, Тарбагатайн аймагуудай колхоз, совхозууд үшөөл унжагайржа, энэ хүдэлмэриие ехээр удааруулна. Жэшээлхэдэ, Баргажанай аймагайхид олонхи хонидоо хабар эртэ хурьгалуулха гэһэн гээгдэнги һанал баримталжа, мүнөө искусственна үрэжүүлгынгээ хүдэлмэриие хүсэд һайнаар эхилээгүй байха юм.

Августын 20-ной модээгээр эндэ бүхы эхэ хонидойнь оройдоол 5 процентнь ороондо оруулагдаа нэрэтэй. Иимэ гээгдэнги тулюур һанал баримталагшадай тоодо аймагай түрүү колхозуудай нэгэн гэжэ тоотой хонин һүрэгөөр олон Карл Марксын нэрэмжэтэ артелиинхидай (түрүүлэгшэнь Б. Г. Монтоев, главна зоотехнигынь Ж. Ж. Жалсараев) ороод байһаниинь тон гэмшэлтэй.

Бэшүүрэй аймагай колхоз, совхозуудшье баһал нёдондонойнгоо алдууе дабтажа, үрэжүүлгынгээ хүдэлмэриие унжагайруулжа байна. Тэдэ гансахан энэ дутагдалһаа боложо, үнгэрэгшэ жэлдэ эндэхид 100 эхэ хонин бүриһөө оройдоол 60 хурьга абаа һэн.

Үрэжүүлгын пунктнуудай түлэг ажаллажа эхилһэнһээ хойшо эгээл 20 үдэр үнгэрбэ гээшэ. Хэрбээ тэндэхи бүхы ажал хүдэлмэриие зүбөөр, шадамар бэрхээр эмхидхээ һаа, бүхы хонидойнгоо адаг 50 процентыень үрэжүүлээд байха зэргэтэй. Үнэндөө мүнөө тэдэнэймнай оройдоол дүрбэнэй нэгэ хубинь үрэжүүлэгдээд байна ха юм.

Энэ тон шухала хэрэгтэ һайнаар бэлдэжэ, ажалаа шадамараар эмхидхэн, оролдосотойгоор хүдэлһэн хонишод эрхим һайн амжалта түйлана бшуу. Сэлэнгын совхозой үнинэй хонишон нүхэр Сэднэмовагай даадаг бригадынхид бүхы эхэ хонидойнгоо 70 процентые нэгэ дахин үрэжүүлжэ дүүргээд, һаяхай ороондо ороһон хонидоо дахин шалгажа, хээлитэй болоогүйень хоёрдохёо үрэжүүлжэ эхилэнхэй. Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой техник-үрэжүүлэгшэ Цырендоржо Ринчинов энэ жэлдэ эхэ хонидой 3 отара даажа абаад, үсөөхэн хоног соо 600 хони үрэжүүлээ. Ороондо ороһон хонидоо һүрэгһөө илгажа, амяарань байлгаад, хээлитэй болонгүй үлэшэһэн хонидые наринаар шалган, дахин үрэжүүлнэ. Тэдэнэр бүхы эхэ хонидоо бүхэли сүүдхэ соо һайн бэлшээридэ оролдосотойгоор адуулжа, хүсэ шадалыень абхуулна. Нёдондошье нүхэр Ринчиновэй даажа байһан отаранuудта бүхы эхэ хонидойнь 96,4 процентнь хээлитэй болоһон байгаа.

Хэнэйшье мэдэһээр хүсэ шадалаар һула, туранхай хонид хаһа сагтаа ототой болоно, ороондо түргэн ородоггүй, мүн ороондо ороошье һаа, үрэнь досоогоо үни тогтонгүй, һалашадаг гээшэ. Тиигэжэ хаһа сагтаа хээлитэй болоогүй хонид үни удаан дахинаа ототой болонгүй ябадаг. Гадна хээлитэй болоһон хонидшье түрүүшын хоёр һарын туршада шэмэтэй һайн тэжээл, илангаяа белок элбэгтэй тэжээл хүсэд эдеэгүй һаа, үрэнь досоогоо һайнаар хүгжэжэ, томо болохогүй, тэрэнь халтад гэхэдээл үхэжэ хосордог байна бшуу.

Тиимэһээ эдэ бүгэдые хараада абажа, ороондо оруулагдаха, мүн хээлитэйшье болоһон хонидые һайнаар харууһалха, эдээлүүлхэ гээшэ айхабтар шухала. Энээниие хонишон бүхэн мартаха ёһогүй. Тэрэшэлэн үрэжүүлэгдэһэн хонидые заабол дахин наринаар шалгажа, хоёрдохёо үрэжүүлхэ гээшэ баһал тон шухала. Мүнөө отара, бригада бүхэндэ ототой болоһон хонидые үдэр бүри һайнаар илгажа, дары үрэжүүлхэ хэрэгтэй. Тиихэдээ хонин бүхэниие эрхэ бэшэ хоёр дахин үрэжүүлхэ ёһотой.

Зарим пунктнуудта хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ гурим, ариг сэбэршье ёһоор сахигданагүй. Жэшээлхэдэ, үрэжүүлгын зэр зэмсэг, хэрэгсэлнүүд һайнаар угаагдадаггүй, мүн үрэһөө хэрэглэхынгээ урда тэрэнээ микроскопоор хаража, шалгадаггүй ушаршье бии.

Гүрэнэй станцинуудай болон үйлэдбэриин управленинүүдэй мэргэжэлтэд ажахынуудтахи пунктнуудай хүдэлмэриие ёһоор хинан шалгадаггүй байха юм. Энээнһээ боложо, тэндэ асарагдаһан үрэһэнэй шанар тон муу, тэрэнь һайнаар багасалагдажа, зүбөөр шэнгэрүүлэгдээгүй байдаг. Эдэ бүхы дутагдалнуудые дары усадхажа, үрэжүүлгын пунктнуудай ажалые зүбөөр эмхидхэхэ гээшэ ажахынуудай, управленинүүдэй мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэдэй үдэр бүриин зайлашагүй шухала зорилгонь болоно.

1962 оной августын 20-ной мэдээн

Аймаг, управлени	Энэ жэлдэ бүхыдөө үрэжүүлэгдэхэ байһаниинь	Нёдондо августын 20-до үрэжүүлэгдэһэн байгаа	Искусственна үрэжүүлгын пунктнуудай тоо
Баргажанай	4530	235	46
Кабанскын	2755	1220	8
Ахын	3125	3191	8
Прибайкалиин	—	—	—
Түнхэнэй	8920	6766	17
Улаан-Үдын управлени (бүхыдөө)	**19330**	**11412**	**79**
Бэшүүрэй	14518	14216	41
Зэдын	31871	12755	112
Захааминай	3715	2259	12
Хяагтын	26443	21301	53
Хяагтын управлени (бүхыдөө)	**76547**	**50531**	**227**
Хориин	34065	16754	107
Яруунын	10544	2574	42
Хориин управлени (бүхыдөө)	**44609**	**19328**	**149**
Загарайн	5905	1705	30
Мухар-Шэбэрэй	25606	10970	85
Сэлэнгын	40172	11779	91
Тарбагатайн	4677	983	23
Улаан-Үдын управлени (бүхыдөө)	**76360**	**25437**	**229**
Хүдөө ажахын туршалгын станци	1767	1036	6

Советскэ кооперативуудай VI съезд хаагдаба

МОСКВА, августын 25. (ТАСС). СССР-эй эд хэрэглэгшэдэй кооперациин түлөөлэгшэдэй VI съездын түгэсхэлэй заседани Кремлиин Ехэ ордон соо мүнөөдэр болоо.

Центросоюзай правлениин түрүүлэгшээр А. П. Климовые, шалгалтын комиссиин түрүүлэгшээр — Н. П. Сидоровые съезд һунгаа.

Центросоюзай правлениин тоосоон тушаа КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар эд хэрэглэгшэдэй кооперациин зорилгонууд тухай тогтоолые, тэрэшэлэн эд хэрэглэгшэдэй кооперациин организацинуудай уставта хубилалта болон нэмэлтэ оруулха тухай тогтоолые съезд нэгэн дуугаар батлан абаа. Центросоюзай баланс баталагдаа.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, ССР Союзай Министрнүүдэй Соведтэ эльгээхэ бэшэгые съездын делегадууд ехэ дэбжэлтэйгээр батлан абаа.

У Тан Москвада ерэбэ

МОСКВА, августын 25. (ТАСС). Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин генеральна секретариин уялгые дүүргэгшэ У Тан мүнөөдэр Москвада ерээ.

У Тан хэблэлэй түлөөлэгшэдтэ зорюулан аэродром дээрэ мэдүүлгэ хээ. Советскэ правительствын айлшан боложо, танай агууехэ орондо ерэһэндээ ехээр баясанаб. СССР-тэ ерэхэ арга боломжо олгоһонойнь түлөө совет арадта, господин Хрущевто ехэ баясхалан хүргэнэб гэжэ тэрэ хэлээ.

Совет орондо анха түрүүн ерэһэнээ, тэрэнэй эб найрамдалда дуратай байһые мүнөө хүрэтэр мартадаггүйб гэжэ ООН-ой генеральна секретариин уялгые дүүргэгшэ мэдүүлээд, совет арадта саашадаа хүгжэн һалбархыень хүсэһэн байна. Советскэ летчик-космонавтнуудай агууехэ габьяа һаяхан гаргаһые бидэнэр хараһан байнабди. Тэдэниие мүн лэ би амаршалалсаха байнаб гэжэ тэрэ саашань хэлээ.

Совет хүтэлбэрилэгшэдтэй һанамжануудаа мэдэлсэлгэмнай урагшатай байха гэжэ этигэнэб гээд У Тан мэдүүлээ.

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮТЭЛБЭРИИЕ УЛАМ ҺАЙЖАРУУЛХА

Республикымнай промышленна предприятинуудай, барилгын организацинуудай партийна, профсоюзай организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд хүтэлбэрээ һайжаруулха, коммунис ажалай түлөө мүрысөө дэлгэрүүлхэ талаар һүүлэй үедэ шухала хэмжээнүүдые абаһан байна.

Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө республика доторнай хамта 80 мянгаһаа дээшэ хүдэлмэришэд, 113 предприяти мүрысэнэ. Нарин сэмбын фабрикын, геологуудай Орекитканска партиин, Улаан-Үдэ станциин кондукторска резервын коллективүүд коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Республикымнай промышленность үнгэрһэн 7 һара соо валовой продукци үйлэдбэрилхэ түсэбөө 102,4 процент дүүргээ. Энээнии нёдондоной энэ үеынхитэй жэшэбэл, 10,9 процентээр дээшэлһэн байна. Тиигэжэ түсэбһөө гадуур ехэхэн хэмжээнэй цемент, шифер, хюрөөдэмэл модо, сонхын шэл, нооһон бүд үйлэдбэрилэгдөө.

Һүүлэй үедэ электротехническэ промышленность хүгжөөлгөөр ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Ехэ котелнуудай ууралай дараалта хэмжэхэ приборнууд бүтээгдэдэг болонхой.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар амжалта туйлагдаа. Промышленность дээрэ ажалладаг нэгэ хүдэлмэришэнэй ажалай бүтээсэ дундаа зэргээр 7 процент нэмээ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар энэ жэлдэ продукци үйлэдбэрилгэ аяар 64 процентээр ехэ болоо.

Иимэ зарим тэды амжалтанууд туйлагдабашье, промышленнось, барилга болон городой ажахынуудые хүтэлбэрилгэ мүнөөдэрэй эрилтэдэ хүрэжэ шадаагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Байгша оной июль һарада КПСС-эй ЦК-да РСФСР-эй нютагай партийна хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан боложо, промышленность болон барилгын хүтэлбэриие һайжаруулха, үйлэдбэри дээрэ техническэ дэбжэлтэ туйлаха, продукциин өөрынь үные хямдаруулха талаар хэдэ хэдэн шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Тиигэжэ промышленна предприятинуудай ажахые хүтэлбэрилгэдэ, мүн үйлэдбэриин арга боломжонуудые зүбөөр хэрэглэхэ талаар олохон партийна комитедүүдэй, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй ажалда байһан ехэхэн дутагдалнууд элирүүлэгдээ һэн. Эдэ дутагдалнууд манайшье республикын промышленность болон барилга дээрэ бии.

Тодорхойлон хэлэбэл, манайда промышленностиин хүдэлмэриие бүхы дээрэнь сэгнэдэг, гээгдэлдэ ороһон предприятинуудай хангалтагүй хүдэлмэритэй эбсэхэ ушар бии гээшэ. Продукци үйлэдбэрилхэ долоон һарынгаа түсэб аяар 62 предприяти дүүргээгүй. Урдынхидаал адли модо баладхалэй, һүнэй промышленность, совнархозой барилгын материал үйлэдбэрилдэг промышленность гээгдэжэ ябана. Эдэ промышленностиин предприятинуудай гэмээр ехэ хэмжээнэй хюрөөдэмэл модон, барилгын материал, трикотажна хубсаһан, сагаан эдеэн, мебель арадай ажахыда дутуу үгтөө. Улаан-Үдэ городой Октябрьска, Железнодорожно районуудай, Хорин, Сэлэнгын, Хяагтын, Захааминай, Кабанскын аймагуудай зарим предприятинууд продукци үйлэдбэрилхэ даалгабаринуудаа дүүргэнэгүй.

Октябрьска районой 15 предприятинуудай аяар 6-иинь валовой продукци үйлэдбэрилхэ хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэнгүй, 379 мянган түхэригэй эд бараа гүрэндэ дутуу үгэһэн байна. Тиихэдэнь партиин эндэхи райком гээгдэжэ ябаһан предприятинуудай ажал хэрэгые һайжаруулха тухай һулаар оролдоно. Партиин зарим эхин организацинууд, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, мүн партиин райком гол шухала асуудал болохо ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ онсо анхаралаа хандуулнагүй.

Галуута Нуурай шахтоуправлениидэ, барилгын материал гаргадаг Татауровска болон Улаан-Үдын комбинадуудта салин хүлһэнэй гаргаша ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэһээ үлүү гаража ябана. Ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха, үйлэдбэриин бүхы түхеэрэлгэнүүдые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха тушаа асуудалнууд тон муугаар шиидхэгдэнэ. Энээн дээрэһээ боложо, бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэриин хэмжээн бага болоногүй.

Барилгын организацинуудай хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнуудай бии байһаниие тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Илангаяа байрын гэрнүүдые ашаглалгада үгэхэ болзор унжагайруулагдана. Совнархозой барилгын управлениин дүрбэн ехэ трестнүүд республика доторнай хэгдэжэ байһан барилга хабсаралгын бүхы хүдэлмэриин 79 процентые дүүргэдэг гээшэ. Эдэ трестнүүдэй олонхи организацинуудай хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилдэг дээрэһээнь капитальна барилгын хахад жэлэй түсэб 84 процент дүүргэгдээ. Ажахын шухала барилганууд болохо нооһо угааха фабрикын, Улаан-Үдын ТЭЦ-эй үйлэдбэриие үргэдхэлгын, целлюлозно-картонно комбинадай барилганууд ехээр унжагайранхай.

Байгша оной түрүүшын хахад жэлдэ 21 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэр ашаглалгада дутуу үгтөө. Мүн июль, август һаранuудташье гэр байра баригшадай ажалда мүртэй хубилалта хэгдээгүй байһаар.

Барилгын организацинуудта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэришэдэй шадабари мэргэжэл, ажалай эмхидхэл һайжаруулха зорилгоор партиин Улаан-Үдын горком болон райкомууд, партийна организацинууд шухала хэмжээ абаха ёһотой. Зарим предприяти болон барилгын организацинууд ажалай резервэнүүдэй һургуулинуудые һаяхан дүүргэһэн хүдэлмэришэдөөр хангагдаба. Эдэ хүдэлмэришэдые халуун анхаралаар хүреэлжэ, шадабари мэргэжэлыень дээшэлүүлхын тула нэн түрүүн партийна организацинууд, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд бүхы юумэ хэхэ уялгатай. Гэбэшье залуу хүдэлмэришэдэй ажаһуудалда хэрэгтэй анхарал хандуулдаггүй хүтэлбэрилэгшэд яһала бии.

Гээгдэлдэ ороһон предприятинуудай ажал хүдэлмэри партиин райкомуудай шанга хяналта доро абтажа, тэдэниие богони болзор соо түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха шухала. Жэлэй дүүрэтэр богонихон саг үлэбэ. Баригдажа байһан байрын гэр, промышленна обьект, һургуули, больница, хүүгэдэй эмхи зургаануудай барилгые саг соонь дүүргэхын тула барилгын организацинуудай хүдэлмэришэд бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ, социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха байна.

Барилгын организацинуудай партийна организацинууд хүдэлмэришэдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри үргэдхэн, ажалай журам эбдэгшэдтэй шанга тэмсэл ябуулха уялгатай. Тиигэжэ социалис мүрысөөндэ хүн бүхэниие хабаадуулан, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин үдэр бүриин график заатагүй дүүргэхэ гээнэ партийна болон профсоюзай организацинуудай шухала зорилго болоно.

Промышленна предприяти, барилгын организацинуудта ажалай алдар солотой болоһон коммунис ажалай ударнигууд улам олошорно. Богонихон болзор соо олон квартиратай гэр баридаг ажахын тоосоондо ороһон нүхэр Братчиковай бригада республика соогоо алдар суудa гаранхай. Тус бригадынхидай баян дүй дүршэл халан абаһан бригаданууд олон болоо. Гэбэшье барилгын зарим организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд түрүү дүй дүршэл халан абаха хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулна.

Үйлэдбэри дээрэ техническэ дэбжэлтэ туйлаха гээшэ ажахын гол шухала асуудалнуудай нэгэн мүн. Ушар иимэһээ предприяти, барилгын организаци бүхэндэ уралан нарижуулгын хүдэлмэридэ байһан дутагдалнуудые дары усадхаха эрилтэ табигдана. Тиигэжэ ниитын хяналта, шалгалта һайнаар табижа, техническэ дэбжэлтэ туйлахын түлөө тэмсэлдэ һаад хэдэг ушарнуудые усадхаха шухала.

Ц. Эрдынеев,
КПСС-эй обкомой промышленность, транспортын таһагые даагша.

Холын хойто аймагуудташье кукурузын үндэр ургаса абтаха байһан түрүүшүүлэй дүй дүршэл дээрэһээ элирнэ. Энэ жэлдэ Хурамхаанай совхозой түрүү кукурузашан Иван Гурьянович Бурцевай даадаг звено кукурузаяа сагболзор соонь тарижа, ургасыень һайнаар харууһалһанайнгаа ашаар баян ургаса туйлаба. Зураг дээрэ: совхозой кукурузашан И. Г. Бурцев ургуулһан кукурузаяа хаража байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ТОБШООР МЭДЭЭСЭХЭДЭ...

Бүгэдэ ниитын һуралсал бэелүүлхэ талаар Яруунын аймаг (аймгүйсэдкомойнь түрүүлэгшэ нүхэр Г. С. Довгань, аймОНО-е даагша Г. И. Бадашкеев) бүхы республика дотороо түрүүлбэ. Тэндэ эмхидхэлэй болон педагогическа хүдэлмэри эдэбхитэй һайнаар ябуулһанай эсэстэ үнгэрөөшэ һуралсалай жэлдэ һургуулиин наһанай бүхы үхибүүд һуража гараа.

★ **Улаан-Үдэ**. Манай республика дотор уһанда орогшодые абарха, тэдэнэртэ туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэ ДОСААФ-ай организаци, дружинанууд ехэ ажал хэнэ. «Уһанда орогшодые абарһанайнь түлөө» гэһэн медаляар республика доторнай арба гаран хүн шагнагданхай. Тэдэнэй дунда А. И. Ситников, Л. М. Цивилев, милициин хүдэлмэрилэгшэд В. П. Емельянов, В. А. Игнатов болон бусадай нэрэнүүд бии.

С. ДУЛЬЯНИНОВ.

☆ **«Бурстрой»** трестын барилгын управлениин хүдэлмэришэд Октябрьска районой Текстильнэ үйлсөөр водопровод татажа дүүргэбэ. 700 метр утатай энэ водопроводой ашаглагдахадань тус районой ажалшад уһаар дуталдахаяа болибо. А. ШУЛУНОВ.

СЭЛЭНГЭҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

Совхоздо—Улаан туг

Сэлэнгын совхозой ажалшад мал ажал хүгжөөхэ, тэрэнэй ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар горьтойхон амжалтануудые туйлажа байна. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ жэлэй августын нэгэнтэй сасуулхада совхозой малшад мяха абалгые 2,5 дахин, һү haалгаяа 24 процентээр дээшэлүүлээ; нооһо хайшалха жэлэйнгээ түсэбые 104,3 процент дүүргээ. 1961 ондо совхоз 949 центнер нооһо хайшалһан байбал, байгша ондо 1200 центнер һайн шанартай нооһо гүрэндэ худалдаа. 1962 ондо энэ совхоз Эхэ орондоо 92 мянган үндэгэ худалдаха түсэбтэй байгаа юм. Мүнөө 130 мянга гаран үндэгэн худалдагдаад байна.

Совхозой ажалшадай ехэ үүсхэл оролдосотойгоор хүдэлжэ байһан дээрэһээ, энэ жэл тэжээл бэлэдхэлгын, [...] ряалгын хүдэлмэри [...] зээнэйхиһээ урагша[...] ябуулагдана. Августы[н] мэдээгээр совхоздо 10[...] центнер үбһэн, 7 мянг[...] тонно силос дарагдан[...] ряа хүряалга, тэжээл [...] хэлгын халуун хүд[...] эршэ нэгэшье һуладан[...]

Ажахыгаа амжалт[...] хүгжөөжэ, хүдөө ажа[...] дуктнуудые ойрын жэл[...] элбэг дэлбэг болгохо [...] парти, правительствын[...] раалһан асари ехэ зори[...] дые бодото дээрэнь б[...] хын түлөө үсэд шангаа[...] сэжэ байһан Сэлэнгын[...] зойхидто һаяхан Улаа[...] нютагай хүдөө ажахын[...] лениин зүгһөө дамж[...] Улаан туг барюулагда[...]

Манай [...]

★ ★ ★

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой дүрбэдэхи бригадынхид 24 гектар сабшалан дээрэһээ 4365 центнер үбһэ ногоо хүряаба. Сомогдожо абтаһан үбһэнинь шанар һайнтай.

Косилкашад Ф. Думнов, С. Ефимов, колхознигууд, В. Федотов, И. Сутемен, һургуулиин һурагшад Г. Афанасьева, Н. Сучева, Ф. Трифонова гэгшэд магтаалтайгаар ажаллана.

П. Ангаров.

Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой [...] тоосоондо ороһон [...] Ю. Сампиловай [...] хонишодой бригa[...] малдаа хүсэд хүр[...] жээл бэлэдхэжэ абан[...] мэриин үедэ бригадын[...] тракторист Б. Мункуе[...] силкашад Б. Ухинов, [...] дажапов гэгшэд [...] ажаллаа. Мүн хонишо[...] дэлмэридэ Улаан-Үдын[...] лой «Труд» фабрикаһаа[...] сомолшууд ерээд туһал[...] байнхай. **С. Бил[...]**

Үбгэдшье гээгдэнэгүй

Адуу малаа тобир тарганаар ондо оруулхын түлөө элдэб тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ шухала байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ.

Манай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Соёлой һаалиин фермэ энэ жэлдэ 11-12 мянган центнер үбһэ бэлэдхэжэ абаха түсэбтэй. Июнь, июль һаранuудта хура бороотой байһанһаа боложо гол набтар газарнуудые сабшажа абаха аргагүй байгаа.

Тиигэбэшье үбһэ бэлэдхэхэ талаар эрхимлэһэн звенонуудһаа үндэр наһатай болоһон үбгэдүүдэйшье звено гээгдэнэгүй. Тэдэнэр пенсидэ[...] гараа хабсараад һууны[...] хай звено эмхидхээд, [...] бэлэдхэлгэдэ ябалсана[...] тэдэнэр 1200 гаран [...] үбһэ хүряажа абаа.

Тэдэнэй дундаһаа Б[...] хуев, Галсан Цыдыпов, [...] Цыренов гэгшэд үдэ[...] даабари 102—110 [...] дүүргэнэ. Бадма Гата[...] бо Дондупов эдэнэрһэ[...] нагүй.

Ажалша бэрхэ үбг[...] нютагаймнай зон омогo[...]

Б. Р[...]

Баргажан.

ХЯАГТЫН АЙМАГТА

БҮТЭЭСЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР

Хяагта хотын хилээмэнэй заводой коллектив энэ жэлэй эхинһээ хойшо бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Хилээмэ баригшад 7 һарынгаа түсэбые амжалтатайгаар дүүргээ. Мүн баһа августдашье хилээмэнэй заводойхид ажалдаа ехэ амжалта туйлаһаар. Тэдэнэр үдэр бүри 2-3 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур гаргана.

Завод соо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хилээмэ барилгын цехэйхид түрүүлжэ ябана. Тус цехэй түрүү мастернууд М. Смородникова, А. Сидельникова гэгшэд үдэр бүри нэгэ хахад нормо дүүргэжэ, һайн шанартай продукци гаргана.

УРАГШАА ҺАНААТАЙ

Эрхим малшан гэжэ Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз соогоо М. Белобородов үниинэй алдаршанхай. Мүнөө холын зүнай бэлшээридэ 200 гаран толгой эбэртэ мал таргалуулжа байна. Июль һарын дүнгөөр тэрэнэй адуулдаг малай толгой бүриин шэгнүүр сүүдхэдээ мянган граммаар нэмээ.

Ямар аргаар нүхэр М. Белобородов һайн амжалта туйлааб гэбэл: малаа һайн бэлшээриин шэмэтэй ногоотойдо; һоно батаганаагүй, һэрюун һэбшээтэй газарнуудые хаража адуулдаг заншалтай.

ОРОЛДОЛГЫН АША

Погранична совхозой нэгэдэхи отделениин түрүү һаалишан Полина Вавиловна Потаповае аймаг соо мэдэхэгүй хүн үсөөн байха. 1955 онһоо эхилжэ, 7 жэлэй турша соо һаалишанаар хүдэлхэ зуураа, жэлһээ жэлдэ шэнэ амжалта туйлажа, социалис мүрысөөндэ хододоо түрүү һуури эзэлдэг.

Энэ жэлдэ нүхэр П[...]ва үнеэн бүриһөө 2500 һү һааха социалис[...] абаад, тэрээнээ ам[...]тайгаар дүүргэжэ ба[...] Жэлэй эхинһээ хойшо[...] бүриһөө 1700 гаран л[...] һаагаад, совхозой һаа[...]дай дунда дэлгэрһэн [...] сөөндэ баһал түрүүлж[...]на.

АМАРАЛТАДА ҮДЭ[...]

Аймагай хэлхеэ хо[...]ной конторын хүдэлмэ[...]шэд телефонистка [...] Ильинична Ядрыш[...] амаралтада үдэшэбэ. [...]таа ажалладаг н[...] амаралтада үдэш[...] олон удаан жэлдэ а[...]хыень юрөөгөөд, [...] болон үнэтэ бэлэгүүд[...]рюулһан байна.

Нүхэр Ядрышников[...] конторододо 25 жэлэй [...]да ажаллажа, 55 н[...] болоод, амаралтада[...]ба. **В. Мо[...]**

ЗОРИҺОНДОО ХҮРЭХЭ—ЗОЛТОЙ ХЭРЭГ

Август һарын аяма халуун үдэрнүүдэй нэгэн байба. Городой үйлсэдэ удаан байхын аргагүй. Һалхигүй бүтшэм, наранда халашаһан асфальт, шулуун хүл дороһоо халуу сорьёно. Түргөөр ерэһэн трамвайһаа буужа, фабрикын хашаа соо ороходо: аятай, зохид гээшэнь. Элдэб сэсэгүүд үнгэ буляалдан харагдана. Уляангир модоной һүүдэр, сэхэ өөдэнь уһа сасажа байһан фонтанууд. Ямар һайнаар эндэ ариг сэбэр сахигданаб. Аяар тэрээ руу зурын ошоһон аллей ногоорно.

Эдэ бүгэдые харахада «коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэ энэ предприятида дэмы үгтөөгүй ёһотой» гэжэ бодогдобо.

...Зуун тээшэ зурыжа зэргэлһэн ехэ корпусууд. Дундахиинь үүдэ татажа, богоһыень алхахатай зэргэ олон машина станогууд наярхай буужа байба. Эндэмнай нооһо ээрэлгын цех. Оньһото техникын орёо нарин ажал хэрэгые одоол эндэ харалтай. Үй түмэн ээрсэгтэй станогууд забда залигүй утаһа ээрэнэ.

Урда ханын захаар бүри ондоо түхэлтэй ехэ агрегадууд тодхоотой. Нилээд үндэр хоорбонууд сооһоонь угаагдаһан нооһон бамбайгараа уригдажа, үнгэ зүһөөрөөшье таарулагдан, ээрэлгын станогуудта конвейерээр дамжуулагдана.

Хараха янзада дүшээ шахаһан, набтархан аад, шамбай солбон алхасатай хүн агрегадуудайнгаа ажалые наринаар шалгана. Агрегат бүхэндэнь дандаа залуухануд басагад хүдэлмэрилнэ. Һаада захын аппарадай уриһан нооһо абажа үзөөд, хажуудань дүтэлһэн басаганда юушьеб даа ехэл ханамжатайгаар хэлэнэ. Эндэхи наярaан, түерээн соо тэрэ басаган үгыень дуулаашьегүй һаа, хэлэһэн юумыень хуу бараниинь ойлгоно хэбэртэй.

Конвейер дээгүүр һубигдан татагдажа байһан бамбагар зөөлэхэн нооһоной лентын үрөөһэн захаараа шэргүүсэлдэн, эрьелдэжэ байһан ролигой шүрэбтэ оройлдожо байһые обёорхотойгоо зэргэ, тэрэ дары оноожо өөрөө заһаад, конвейерэй ямар оньһые хайшан гэжэ тааруулха тушаа заабари үгэнэ. Нүгөөдэ агрегадай хажууда ерэхэдэнь юуниинишьеб даа һанаандань таараагүй хаш: ойр зуура байлгаад, хоёр хамсыгаа шуужа оробол даа. Хоороб соонь дүүрэтэр адхагдаһан нооһо хэдэн тэбэреэр урбуулжа хараад, сагаан үнгэтэйень нэмүүлбэ. Хара хүхэ үнгөөр будагдаһан нооһоноинь холисо нэгэ бага ехэдэһэн байгаа. Удаань станогоо табижархихадань үй түмэн хадхуур һамнуудтай барабан дороһоонь сайбар боро үнгэтэй нооһоной лентэ урдажа эхилнэ.

Бэшэ станогуудайнгаа хүдэлхые адаглан харахадаа шарайдань баярай оошон бадарна. Нэгэ жагдахэнээр урдажа байһан нооһоной хажуудахи эхэнэртэ баруун гарайнгаа эрхые хургаа ёдойлгон, «эрхим» гэһэн тэмдэг үгэнэ.

Игэһээр байтар часай стрелкэнүүд арбан хоёр дээрэ золгожо, үдэрэй эдеэлгэнэй хаһа болобо. Цех соо үгээ ойлголсохын аргагүй хүүгэн шааяан боложо байтараа гэнтэ хон жэн боложо, хүсэ ехэтэ хүүюур урасхалта уһанай шэргэнэһэндэл болобо. Саада талын станогто хүдэлжэ байһан эхэнэр мүр дээгүүрээ нэмэргэһэн нулаадаараа нюурайнгаа хүлһэ аршаха зуураа:

— Федор Лукич, энэ халаанда одоол шангаар хүдэлмэрилэгдэбэ. Хүлэрхэ саг гарабал,—гээд хүхюутэй баяртайгаар хэлэбэ.

— Һайн даа, хүлэрэнгүйгөөр хүдэлмэрилхэ гээшэ хооһон хэрэгтэй адлирхуу ха юм.

— Үнгэрһэн неделидэ нооһо ээрэгшэднай мандаа ехэрхэһэн бэлэ. Мүнөө бэлдэһэн нооһыемнай абажа үрдингүй байгаад үзэг, хэлэхэ үгээ олохо байхабди,—гээд тэдэнэй хажууда ерэһэн нүгөөдэ эхэнэр мэдүүлбэ.

— Дуся, зүб хэлэнэш. Тиихэдэ шэнэ станогоо хүдэлгэхэ аргагүйдөөд нэгэ бага ядарһан байгаабди. Мүнөө хоёр нүхэдэйнгөө амаралтадашье һаань, хойно орохогүйбди,—гэжэ Федор Лукич Кудрявцев омогтойгоор хөөрэнэ.

Эдэнэрэй иигэжэ хэлэхэнь зүбтэй. Юуб гэхэдэ, аппаратна цехэйхидэй хүдэлмэриһөө нооһо ээрэгшэдэй ажал бүхыдөө дулдыдадаг. Хэрбээ тэдэнэй уриһан нооһо саг соонь ээрэжэ үрдеэгүй һаа, эдэмнай өөһэдынгөө үгэ хэлэхэ эрхэтэй зон.

1916 он. Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрика ашаглалгада үгтэхэ ойртоод байгаа һэн. Текстильнэ промышленностиин манай эндэхи түрүүшын энэ предприятида элдэб бэрхэшээлнүүд тохёолдодог бэлэй. Хамагай түрүүн хүдэлмэришэдые абажа, нооһо ээрэгшэдэй, сэмбэ нэхэгшэдэй мэргэжэлдэ һургаха хэрэгтэй байгаа.

Нооһо ээрэдэг станогто һурагшаар хүдэлмэрилжэ эхилһэн Федор Кудрявцев түрүүшын хэдэн үдэрэй туршада һүбэлгэн бэрхэ, урагшаа һанаатай, оролдосотой байһанаа харуулаа һэн. Тиигэжэ нооһо ээрэгшын мэргэжэл богонихон болзор соо һайнаар шудалжа гараа. Энэ хэрэгтэнь тусхай һургуули дүүргэжэ ерэһэн нүхэдынь туһалаа.

Удангүй гурба һарын үнгэрөөд байхада фабрикын дирекци нүхэр Кудрявцевые нооһо ээрэлгэ дээрэ мастерай орлогшоор томилбо. Тэрэнэй мэдэлдэ оньһото табан түхеэрэлгэ үгтэжэ, харюусалгань бүри ехээр дээшэлээ. Станок бүхэндэ техническэ харууһа хэхэһээ эхилээд продукциин шанар хүрэтэр хуу бараниие шалгаха хэрэгтэй. Иигэжэ хэдэн жэлдэ хамаг хүсэ шадалаа гаргаба.

Федор Лукич Кудрявцевай урда иимэ эрилтэнүүдэй табигдахалаар шэнэ бэрхэшээлнүүд тохёолдожо эхилээ. Юуб гэхэдэ, эрдэм һургуулинь тон бага, оройдоо 5 класс. Энэ бэрхэшээлые яажа дабалтайб? Бэрхэшээлһээ туниаридагтүй, харгыгаа хахадһаа бусадаг зангүй, энэ новатор эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго урдаа табяа һэн.

1956 ондо хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын һургуулиин зургаадахи класста ороо. Хүдэлмэрилжэ байгаад һураха гээшэ хүнгэхэн хэрэг бэшэ ааб даа. Үшөө гэр бүлэ ехэ—табан үхибүүд. Түрүүшын жэлдэ хоёр ехэ үхибүүтээ эсэгэ һургуулида ном үзэдэг, амаралтынгаа үдэр хэнэйнгээ ямар сэгнэлтэ абаһые шалгадаг, мүрысэдэг болоо.

Кудрявцевтан ехэ үнэр баян бүлэ гэжэ сэмбын фабрикынхидай дунда мэдээжэ юм. Жэл ерэхэ бүри нэгэ хүн һургуулида ородог. Мүнөө наймаи үхибүүдэйнь табан һурагшад болонхой. Өөрынгөө хүбүүдһээ эсэгэ оройдоошье гээгдэнгүй классһаа класста орожо, 1959 ондо арбадахиие дүүргэжэ, болбосоролой аттестат абахадаа хэды ехэ баяр болоо һэм. Хойто жэлдэнь Александр Лукич коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Үнгэрһэн 1961 ондо ээрэлгын цехын аппаратна таһагта шэнэ техникэ һайнаар мэдэхэ, ээрэлгын станогуудые уриһан нооһоор гүйсэд хангажа шадаха хүн хэрэгтэй болоо. Хэндэ энэ харюусалгатай хүдэлмэри даалгахаб. Нүхэр Кудрявцевта даалгаха гэһэн дурадхалые фабрикын хүтэлбэрилэгшэд дэмжээ һэн.

Найман үхибүүтэй эхэ—Александра Дмитриевна Кудрявцева гэртээ миин һуудаг эхэнэр бэшэ юм. Фабрика дээрэ арба гаран жэлдэ хүдэлмэрилжэ байһан түрүү ээрэгшэдэй нэгэн байха. Халаанайнгаа нормо ходо үлүүлэн дүүргэһэн лэ байдаг.

...Үдэрэй эдеэлгэн удангүй дүүрэжэ, хүдэлмэриин эхилхэһээ арбаад минута урид Федор Лукичын даадаг аппарадайхид хүдэлдэг газартаа суглараба. Хэзээдэшье хүхюутэй, энеэдэтэй зугаатай ябадаг Лида Иманакова:

— Эдэ үдэрнүүдтэ замбуулинаар ниидэһэн манай космонавтнууд Николаев, Попович гэгшэдэй баатаршалга зориг дээрэмнай зориг, шадал дээрэмнай хүсэ нэмээбэ. ОронойМнай түрүү предприятинуудта космонавтнуудай хүндэлэлэй вахтада жагсажа байһан тухай радио мэдээсэнэ,—гээд хөөрэбэ.

— Бидэшье баһал хаба шадалаа харуулнабди. Халаан соо 1350 килограмм нооһо уриха нормоёо 1800 килограмм хүрэтэр дүүргэнэбди,—гэжэ Нина Кучеренко тэндэһээ нэмэнэ.

Игэһээр байтар халаанай хүдэлмэри эхилжэ, харьялаа урасхаалта уһанай шааяһан мэтэ абяан цех соо дахяад дүүрэшэбэ. Үнэн дээрээ уһанай урасхал бэшэ, оньһото техникын хүсөөр уригдаһан нооһоной лентэнүүд конвейер дээгүүр урдана. Табан машинынгаа таһалгаряагүйгөөр хүдэлжэ байхые харахадаа урматай хүхюутэй нүхэр Кудрявцев тэргээр асарагдаһан нооһо тэбэри тэбэреэр абажа, машинануудайнгаа хоороб руу хаяна.

— Манай Федор Лукич алишье юумэндэ дүйтэй, зориһон хэрэгтээ хүрэжэл һаладаг, бэрхэл хүн даа,—гэжэ мастер Николай Кириллович Спиридонов хөөрэнэ.— Үйлэдбэриингөө технологиие һайнаар шудалһан дээрэһээ ажалдаа тохёолдоһон ямаршье бэрхэшээлые дары усадхадаг, хүдэлмэридөө хамаг түрүү арга хэрэглэхые ходо оролдодог.

Нүхэр Кудрявцев тушаа иимэ һайшаал магтаалтайгаар хэлсэдэгынь дэмы бэшэ. Тэрээнэй даа[...] бригада һара бүриингөө [...]риие холо үлүүлэн дүүргэ[...] 300 килограмм хүрэтэр н[...] бална.

Коммунизм байгуулгы[...] эдэбхитэйгээр хабаадалс[...] һондоо хүрэдэг, хэлэһэ[...] дээрээ бэелүүлдэг иимэ [...]нашье хүндэтэйл. Тэдэн[...]даа магтанабди.

Б. Д[...]

★

Федор Лу[...] рявцев [...] түрүүшын [...] тоодо комму[...] ударнин бо[...] Мүнөө энэ [...] гэз хүндые [...] жэ ябана. [...] Федор Лукич [...] һаа) халаан[...] дэлмэришэд [...] ва, Г. [...] гэгшэдтэй [...] байна.

Л. ХАЙ[...]

★

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур

1962 оной августын 28.

...бликын совнархозой эдеэ хоолой управлениин начальнигай орлогшо нүхэр Петровой харюу

...совхозуудһаа һү ...абаха, буйлуул... ...ар элирүүлэгдэһэн ду... ...иданuудые усадхаха ... абтаа, абтажашье

...йлуулдаг предприяти... ...шэнэ барилгые түр... ...тула совнархоздо ...хэлсээн боложо, мүнгэ ...мжэ үгэхэ хэмжээ... ...хараалагдаа. Июнь, ...рануудта 1000 — 3000 ...час соо илгаха бүтээ... ...б сепаратор һүнэй за... ...а эльгээгдээ.

...жэл Улаан-Үдэдэ һур... ...үүргэһэн 9 техник-тех... ...хүдөөдэхи һүнэй за... ...пунктнуудта хүдэл... ...шоо. Тэрэнһээ гадна, ...хозой хүнгэн үйлэдбэ... ...ээ хоолой управлениин ...жэл бүри олон нүхэд ...лээ дээшэлүүлнэ. Тии... ...манда кадрнуудай ду... ...айһаниинь арсалтагүй.

...һарада Чисааныһ ...хоёрдохи фермын ...орна пункт машинда... ...ээ нээрээшье газарта ...байгаа. Тиигэһэнэй ...пунктые даагша Ямпи... ...эмэ тохогдоо, мүнөө ...амал һүн тэндэ жэн... ...хэрэглэгдэдэг болон-

...тоһолиг тухай арсал... ...риидхэгдээдүй. Һүнэй ...ые шалгалгада хэрэг... ...г сернэ кислотагай ...хэмжээн 1,81 — 1,82 ...тиихэдэ фермэнүүдһээ ...аһан һүнэй шанар ...омол стандартын ...гнэгдэхэ ёһотой гэжэ ...зүгһөө заводуудта заа... ...үгтэнхэй. Гэхэ зуура, һүнэй тоһолигой дээшээ, доошоо орохо ушар мүн лэ һү хайшан гэжэ һаадаг, хэды саг соо хадагалдаг, ямараар шэрэжэ асардаг байһанһаа дулдыдадаг гээшэ. Илангаяа мүнөө, зунай сагта, хоёр хүнэгтэ нэгэ үнеэе һааха гуримые сахидаггүй, һааһаар һүеэ хүйтэн газарта байлгажа хүргэдэггүйһөө доогуур шанартай һүн гүрэндэ тушаагдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэрээнһээ боложо, ажахынууд ехэ хохидолдо ороно. Жэшээнь, муу шанартай, тоһолигынь бага һү тушааһанһаа Хяагтын аймагай колхоз, совхозууд энэ оной түрүүшын хахадта 2,3 мянган түхэригэй, Яруунын—2,0 мянган түхэригэй гарзада ороһон байна.

Зарим предприятинуудта тоо бүридхэлэй, хиналта шалгалтын һула дээрэһээ үрилтэ, үбэршэлгэ гарадаг. Тэрэниие огтолон усадхахын тулада эрид шууд хэмжээн управлениин зүгһөө абтажа байна. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдын һүнэй-комбинадай хүдэлмэри һая шалгагдаа. Элирүүлэгдэһэн үрилтэ дутал тухай хэрэг мүрдэлгын газарта үгтөөд, гэмтэ нюурнууд хуулиин харюусалгада хабаадуулагдахань.

ҺУЗЭГТЭЙШҮҮЛЫЕ МЭХЭЛДЭГ ХУЛГАЙШАН БАРИГДАА

СМОЛЕНСК, августын 22. И. М. Фиофанов-Федоров һүүлэй арбан жэлэй туршада хулгай хэһэнэй түлөө гурба дахин сүүдлэгдэһэн намтартай. Түрмэһөө 1961 оной апрель һарада табигдаад, энэ хулгайшан өөрынгөө «мэргэжэлые» һэлгэхэ гэжэ шиидэһэн байна. Буян мүргэл хэдэг хүнэй шэнжэтэй түргэн боложо, шэнэ мэргэжэлээ яһала боломоор ха гэжэ мэхэшэн ойлгоо һэн. Энэ мэргэжэһэн хулгайшаниие үмөөрхэ, гэртээ байрлуулха хүнүүдэй Москвада, Ленинградта, Киевтэ болон бусадшье городуудта олдоһониинь гайхалтай. Хулгайшаниие һайшааһан хүнүүд тэрэниие хубсалуулһан, эдеэлүүлһэн, гаргаһан «зарлигуудыень» тарааһан байгаа бшуу. Харин тиихэдэ һүзэгшэдэй дундуур «буян» хэжэ ябаха зуураа энэ мэхэшэн архидадаг, һалихай ябадал гаргадаг байба.

Зүгөөр Фиофанов-Федоровой юумэ хулуудаг болоһон заншал хэрэгыень буруутуулаа. Тиигэжэ Смоленскэ шадархи Духовская станцида поездоор ябаһан хүнэй чемодан хулуугаад, тэрэ баригдашоо бшуу.

Оройдоо 34 наһатай боложо ябаһан энэ хулгайшан мүшхэбэриин үедэ өөрынгөө намтар тухай хөөрэжэ үгөө һэн. Рославль городто энэ мэхэшэндэ зорюулжа бадар суглуулагдаһан байгаа ха. Бадарай энэ мүнгэ зөөриие абажа үрдеэгүй байһандаа энэ мэхэшэн халаглаба.

Мэхэшэн И. М. Фиофанов-Федоров гэгшые Кардымовска районой арадай сүүд 8 жэлээр эрхыень хаһаха шиидхэбэри гаргаба.

(ТАСС).

Николаевска областиин «Комсомолец» совхоз ёһотойл бусадта жэшээ болодог, замай залуурша болоһон ажахы юм. Энэ совхозой ажалшад жэлһээ жэлдэ ороохо тариаанайнгаа болон бусад ургамалнуудай үндэр баян ургаса хуряажа, малайнгаа ашаг шэмые түргэнөөр дээшэлүүлжэ байдаг.

Тооложо шададаг зон

Шэнэ жэлые угтаха зуураа, совхозойхид урдаа шэнэ зорилгонуудые: гектар бүриһөө дунда зэргээр 200 пүүд ороохо тарианай ургаса хуряаха, эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ 100 центнер үүсэлмэл мяха, 364 центнер һү абаха гэһэн зорилго табиһан байна.

Совхозой кукурузашад шэмэтэ ургамалые ургуулха талаар баян дүй дүршэлтэй болоо юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэдэнэр гектар бүхэнһөө 41,7 центнер кукурузын ороохо хуряагаа. Мүнөө жэлэйнь уялга —50 центнер. Кукурузын ургаса—эрхим. 2,5—3 метр үндэртэй, 2—3 буурсагтай кукурузын эшэ намаанууд хуряагдажа байна.

— Адаг захыень хэлэхэдэ, гектарай 60 центнер орооһон хуряагдаха гэжэ найданабди, —гээд совхозой директор Николай Иванович Николайко этигэлтэйгээр хэлэнэ.

Тиигэбэшье һаань, малшадынь бүри ехэ амжалта туйлажа байдаг. Жэлэй үнгэрһэн саг соо эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ 233 центнер һүн, 52,5 центнер мяхан, тэрэ тоодо хахалагдадаг газарай 100 гектар бүхэндэ 43 центнер гахайн мяхан абтаад байна. 7 һарын туршада хахалагдадаг газарай 2 гектар бүхэндэ нэжээд гахай шахагдаа. Энэ амжалта хайшан гээд туйлагдааб гэхэдэ, эндэхид үйлэдбэрэе эмхидхэжэ, ажахы дотороо элдэб һалбаринуудые мэргэжүүлжэ шадана.

Энэ совхоздо ехэ мяхан абтахын саана, тэрэнэйнь үнэ сэн багатай байдагыень тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Таргалуулагдажа байһан гахайнуудай нэмэһэн центнер мяхан 34 түхэриг 26 мүнгэтэ болоно. Энэ тоо баримтанууд хадаа областиин бусад ажахынуудайхида орходоо хоёр дахин шахуу, өөһэдынь нёдондонойхидо орходоо 1,5 дахин шахуу бага болоно.

Тус ажахыда гахайн мяханай өөрын үнэ сэн юун дээрэһээ харагданаб? 27 түхэриг 67 мүнгэн гэхэ гү, али 80,5 процентнь тэжээлдэ, 3 түхэриг 76 мүнгэниинь гэхэ гү, али 10,9 процентнь гахайшадай салин хүлһэндэ, 1 түхэриг 40 мүнгэниинь гэхэ гү, али 4,1 процентнь элдэб хэрэгсэл, хашаа хорой, машина зэмсэгүүдые ашаглаһанай түлөө, 1 түхэриг 49 мүнгэниинь гэхэ гү, али 4,5 процентнь бусад элдэб нэмэлтэ болодог, фермэ, ажахы доторой гаргашануудта хэрэглэгдэнэ.

— Таба сагаанай түлөө тэмсэл хэжэ, нэгэшье үлүү гаргаша хэхэгүйн түлөө оролдожо байдагбди,—гэжэ главна бухгалтер Дмитрий Тимофеевич Гуренко хэлэнэ.

Нээрээшье, эндэхид тиигэжэ байдаг. Жэшээ болгон, элдэб нэмэлтэ гаргашануудыеншье тооложо үзэхэдэ, урданайхиһаа һураггүй ехээр хороо. Урдань эндэ абтаһан мяханай 10—12 процентнь иимэ гаргашануудта гаргагдадаг байһан юм. Алба захиргаанай аппарадай гаргашануудые бага болгохын тулада мал ажал хүтэлбэрилгынгөө бүридхэлые хубилгаа. Урдань эндэ тусхайтаар өөрын эрхилэгшэтэй мал ажалай таһаг гэжэ байдаг һэн. Тэрээнтэй хамта мүн фермые даагшанар, тоо бүридхэл абагшад, бригадирнууд гэхэ мэтэ байһан юм. Эдэ бүхы тушаалнууд үгы болгогдожо, мүнөө совхозой мал ажалые бүхыдэнь главна зоотехник Виктор Порфирьевич Грищенко хүтэлбэрилжэ байдаг. Харин тиихэдэ фермэ даагшадаар бригадирнууд табигданхай. Жэшээлхэдэ, гахайн фермын бригадираар Евгений Степанович Пономаренко ажаллана. Тэрэ өөрөө зоотехник мэргэжэлтэй хүн. Энэ фермын ажалай хүндэ байлан ушарһаа тэрээндэ туһалагшаар Леонид Михайлович Кубович табигданхай. Тэрэ зооветеринарна техникумдэ заочноор һуралсана. Хрюулан эхэшье, шахагдажашье байһан гахайнуудайнгаа фермэнүүдые хүтэлбэрилжэ, тоо бүридхэлөө эмхидхэжэ, бүхы ажалайнгаа түлөө харюусалгыень даагаад, гахайнуудайнгаа тоо толгой олошоруулжа, таргалуулга, шахалгыень эмхидхэжэ байдаг.

Ниитэ ажахын доторой гаргашанууд тон бага. Юундэб гэхэдэ, ажахы түргэнөөр хүгжэжэ, һалбари бүхэниинь олзо ехээр оруулна ха юм.

Урда урда жэлнүүдэйхидэ орходоо мүнөө гахайн фермын салин хүлһэндэ гаргашалдаг мүнгэн хоёр дахин шахуу бага болоо. Тиигэхэ зуураа, гахайшадай салин хүлһэн дээшэлһэн байна. Ушарынь хадаа, элдэб гаргашанууд бага болгогдожо, ажал гуримтайгаар эмхидхэгдэдэг болоо бшуу. Ажалай шэнэ шэнэ, түрүү арганууд хэрэглэгдэнэ. Гахайнууд нэгэ доро олоороо харууһалагдадаг болоо. Жэшээлхэдэ, урдань нэгэ гахайшанда 10—12 эхэ, шахалгын 100—120 гахай даалгагдадаг байһан юм. Ехэнхи ажал гараар хэгдэдэг байгаа. Мүнөө нэгэ хүн 30—35 эхэ гахай харууһалдаг боложо, гансахан хүн — Дмитрий Дмитриевич Крючков шахагдаха бүхы гахайнуудые таргалуулна. Мүнөө жэл тэрэ 1000 гаран гахай шахаад, үшөө энэ тухай олониие шахаха зорилготой. Энээнһээ гадна, үүлтэртэ ажахы байһан туладаа совхоз 1200 гаран эрэшье, эмэшье гахайнуудые бусад колхоз, совхозуудта худалдаад, жэлэй дүүрэтэр үшөө 1300 толгойһоо үсөөн бэшые худалдахаар хараална.

Фермэдэ ажал ехэтэй элдэб хүдэлмэри: тэжээл буйлуулха, зөөхэ, байра соогуур уһа ябуулха, байра сэбэрлэхэ хүдэлмэринүүд оньһожоруулагданхай. Эдэ бүгэдын ашаар гахай харууһалха, эдеэлүүлхэ ажал хүнгэржэ, гаргашанууд бага болоо.

Тэрэшэлэн гахайнуудые олоорнь нэгэн доро байлгаһанай, ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые оньһожоруулһанай ашаар дал байранууд, хашаа хоройнуудынь, элдэб түхеэрэлгэнүүд, зөөбэриин мори унаа, машинанууд һайнаар хэрэглэгдэдэг болоо. Тиимэһээ эдэ бүхы юумэнүүдтээ табигдадаг гаргашануудшье бага болоһон байна.

Мүнгэеэ наринаар тоолодог, бүхы тоо бүридхэлые нарин нягтаар хэдэг болоһон ушарһаа саашадаашье мяха тоһонойнгоо, үйлэдбэрилжэ байгаа бусад юумэнүүдэйнгээ өөрын үнэ сэнгые доошолуулжа байха арга олгоно. Энэ талаар мүнөөшье жэлдэ ехэ юумэн хэгдэжэ байнхай. Хамагай түрүүндэ, ажахынгаа гол баялиг болохо газар дайдые зүбөөр, ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ тушаа хэмжээнүүд абтаа. Тарилгын талмайнуудай бүридхэл шэнээр хаража үзэгдэбэ. Үнгэрэгшэ жэл совхоздо 727 гектар дээрэ олон жэлэй, нэгэ жэлэй ногоонууд ургуулагдаһан байбал, мүнөө жэлдэ 292 гектар дээрэ таригдажа, саашадаа бүри бага болгохоор хараалагдаад байна. Ерэхэ жэл тус ажахыда нэгэ жэлэй ногоонууд оройдоошье таригдахаяа болихонь. Нарай багахан поршоонхонуудта эдюулхын туладал хүсы үбһэн таригдаха.

Эдэ ногоонуудые тарихаяа болиходо кукурузын газар 300 гектараар, горохын—236 гектараар ехэ болгогдоһон байна. Мүнөө жэл кукуруза, горох хоёр дахин таригдаа.

Тарилгынгаа талмайн бүридхэлые хубилгажа, шэмэ ехэтэй ургамалнуудые ехээр таридаг болоһоной ашаар мүнөө жэлдэ малдаа элбэг хүрэхэ элдэб шэмэтэ тэжээл ехээр бэлэдхэжэ, малайнгаа тоо толгойе бүри олошоруулха, һү, мяха ехээр абадаг болохо арга олдохонь.

Ургаса дээшэлжэ, кукуруза болон бусад шэмэтэ тэжээлнүүдые тариха, ургуулха, хуряаха хүдэлмэринүүд оньһожоруулагдажа, бэлдэгдэһэн тэжээлэй өөрын үнэ сэн һураггүй доошолхо. Тооложо үзөөд байхада, залаата ургамалнуудай центнер орооһоной өөрын үнэ сэн нёдондо 1 түхэриг 92 мүнгэтэ байһан һаа, мүнөө жэл 1 түхэриг 60 мүнгэтэ, кукурузын—2 түхэриг 84 мүнгэтэ байһан һаа, 2 түхэриг 40 мүнгэтэ, саахарай свёклын —1 түхэриг 52 мүнгэтэ байһан һаа, 1 түхэриг 20 мүнгэтэ болохо, дарагдаһан центнер силос 47 мүнгэтэ байһан һаа, 25 мүнгэндэ хүрэтэрөө хямдарха байна. Энээнэй ашаар гахайн центнер мяха абахын түлөө гаргашалагдадаг тэжээлэй өөрын үнэ сэнгые 27 түхэриг 61 мүнгэтэ болодог байһыень 23 түхэригтэ оруулха арга олгохо.

Ажалайнгаа эмхидхэл бүри һайжаруулжа, ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые оньһожоруулжа, салин хүлһэндэ, элдэб бусад гаргашануудта гаргагдадаг мүнгэн һураггүй бага болохонь. Таргалуулжа байһан гахайн мяханай центнер бүхэнэй өөрын үнэ сэнгые 28—30 түхэригтэ ороторнь хямдаруулха гэһэн тодорхой зорилго энэ совхозойхид урдаа табижа байна.

М. Божаткин,
ТАСС-ай корреспондент.
Николаев город.

Хилын саанаһаа

Венгриин Арадай Республикада һүүлэй арбан жэлэй туршада химическэ промышленностиин 20-оод предприятинууд баригдаа. ...дөө. 1965 оной эсэс багаар үшөө 33 завод ашаглалгада оруулагдаха, үргэдхэгдэхэ. Зураг дээрэ: химическэ утэгжүүлгын ...той шэнэ завод.
МТИ — ТАСС-ай фото.

...НЬГАНАЙ ЕХЭ ПОРТ

...ганай ехэ порт социалис... «Далайн хойто үүдэн» ...рлагдахал ёһоороо нэрнэг... ...м. Энэ ехэ портоор дам... Хитадай Арадай Респуб... ...аа дэлхэйн жаран оро... ...худалдаа наймаа эрхил... ...на.

...йи энэ портын бүхы гол ...ри оньһото машинын хү... ...гдэдэг.

...о 1958 ондо 1800 мян... ...ие ашаан энэ портоор дам... ...гаргагдаһан байгаа һаа, ...шэ жэлдэ гурба миллион ...онно хүргэгдөө.

...ганай портдо гурбан зуу ...хүдэлмэришэд ажалла... ...на. Урданай хүндэ хүшэр ...ри эндэ үгы болонхой. ...рай районда таарамжа... ...аар баригдаһан байрын ...болхоогдоһон, гоё һай... ...уд баригданхай. Ажа... ...ээр үдэшэндөө һуралса... ...уулинууд бии болгогдоһон ...Мүн хүдэлмэришэдэй мэр... ...дээшэлүүлхэ һургуули... ...м. Портын ашаа тээгшэд ...уудые, оньһонуудые ...буулжа шададаг болоо. ...хүдэлмэришэдтэ меди... ...туһаламжа түлөөһэгүй... ...үүлэгдэдэг.

...АНТА ҺАЙХАН ОРОН

...ри хадаа дэлхэй дээрэ ...нютагуудаар элбэг оро... ...нэгэн юм. Энэ орондо ...шаан бии.

...гриин аршаанууд бүридэ... ...янза байна. Тэндэхи ...литр бүхэндэ нэгэ ...багашаг минеральна бо... ...байдаг. Тиигээд аршаа... ...айхабтар халуун. Зарим ...инь 70—90 градус, Сепарава Баня гэдэг аршаанай халууниинь 100 градус болодог юм. Болгариин аршаануудай бүридэлдэ гушаад микрободосууд—зэд, цинк, никель, кобальт болон бусад бии бшуу.

Хүл гарай, бөөрын, суухын, хотын үбшэ аргалхада Болгариин аршаанууд угаа туһатай. Мүн эльгэнэй, уушханай, арһанай, болон бусад зарим үбшэнүүдые аргалхада таарамжатай байдаг.

Арадай засагай жэлнүүдэй үедэ Болгарида жаран табан элдэб курортнууд баригдаһан байна. Хүл гарай үбшэндэ диилдэжэ, олон жэлэй туршада хэбтэри болоһон хүнүүд эдэ курортнуудта аргалуулжа һайжардаг байна бшуу. Тиимэһээ Болгариин суута курортнууд хаа хаанагүй алдаршанхай.

ТҮМЭР НЯАДАГ САБУУН

Польшодо бии болгогдоһон «эпидиам» гэдэг сабуугаар түмэрые түмэртэ, модые бетондо, түмэрые бетондо няажа болохо юм. Гадна энэ сабуун эрхим һайн изолятор болодог байна. Польшын гүрэнэй түмэр замай хүдэлмэрилэгшэд энэ сабууе тон түрүүн хэрэглэжэ эхилээ һэн. Тиимэһээ энэ гайхамшагта сабуунай шанарые эдэнэр һайса мэдэхэ болонхой.

М. ШОЛОХОВОЙ ЗОХЁОЛНУУДАЙ СУГЛУУЛБАРИ ГАРАХАНЬ

Михаил Шолоховые Болгариин ажалшад ехээр хүндэлдэг, зохёолнуудыень айхабтар һонирхолтойгоор уншадаг юм.

М. Шолоховой зохёолнуудай найман боти суглуулбари 25 мянган хэһэгээр гаргагдахаяа байна. «Народна нултура» гэдэг хэблэл энэ суглуулбарииень гаргаха юм.

„Хорото аашануудые гаргаһанай түлөө США харюусаха ёһотой"

БЕРЛИН, августын 25. (ТАСС). Баруун Берлинэй Америкын секторто хорото аашануудай гаргагдаһан тухай СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство США-гай правительствада ното эльгээһэн юм. Берлинэй демократическа газетэнүүд энэ нотые хүсэдөөр толилбо. «Гэмтэдые шангаар хэһээхэ!», «Хорото аашануудые гаргаһанай түлөө США харюусаха ёһотой» гэһэн гаршагуудые эдэ газетэнүүд хэнэ.

Иимэ хорото аашануудай дахин дабтагдаа һаань, совет түлөөлэгшэдэй, сэрэгэй алба хэгшэдэй аюулгүйе хангаха тусхай хэмжээнүүд абтаха гээд СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын ното соо хэлэгдэһэниие «Нейес дейчланд» газетэ онсолон тэмдэглэбэ. Совет солдадуудта, дипломадуудта эсэргүүгээр хэгдэһэн хорото аашануудай түлөө Вашингтон хүсэдөөр харюусаха гэжэ газетэ бэшэнэ. Эдэ хорото зорилготой аашануудые үүсхэһэн гэмтэд шангаар хэһээгдэхэ ёһотой гээд «Нейес дейчланд» газетэ мэдүүлнэ.

Шанга уридшалан һануулга

СОФИ, августын 25. (ТАСС). Баруун Берлиндэхи Америкын секторто хорото аашанууд гаргагдаһантай дашарамдуулан, Советскэ правительствын США-гай правительствада эльгээһэн нотые Болгариин түбэй газетэнүүд мүнөөдэр толилһон байна. «Фашис этэгээдүүдэй гаргаһан аюултай хорото ааша энэ болоно» гээд эдэ газетэнүүд тэмдэглэнэ.

Баруун Берлиндэ байдаг Америкын эзэмдэлгын засагаархид тэндэхи фашис этэгээдүүдэй эзэрхэг түримхэй аашануудые үни болюулжа шадаха һэн. Зүгөөр Америкын засагаархид эдэ фашис этэгээдүүдые үмөөрнэ, эдэнэй хорото зорилготой аашануудые һайшаана гээд Болгариин Наукануудай Академиин хуули ёһоной институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ З. Бузов ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлбэ.

Советскэ Правительствын гаргаһан ното дэлхэйн шэнэ дайе Европын түбтэ үүсхэхэ һэдэлгэтэй хүнүүдтэ шанга уридшалан һануулга болоно. Тиимэһээ бүхы үнэн сэхэ, эб найрамдалда дуратай бүхы хүнүүд Советскэ Правительствын энэ нотые ехэ һайшаалтайгаар угтаба.

Ехэ һайшаалтайгаар угтаба

ВАРШАВА, августын 25. (ТАСС). Совет сэрэгүүдэй патрульнууд, ГДР-тэ байдаг СССР-эй посольствын дипломатическа хүдэлмэрилэгшэд тушаа Берлинэй Америкын секторто хорото аашанудай гаргагдаһан тухай Советскэ правительство США-гай правительствада ното эльгээһэн юм. Польшын бүхы түбэй газетэнүүд энэ нотые толилбо.

«США хадаа Берлиндэ хорото аашануудые огтолон гаргахагүй ёһотой гээд СССР уридшалан һануулна», «Холбоото Штадуудай эзэмдэлгын засагаархидай гэмээр шэнэ дай жүрөөдэдэг этэгээдүүд толгойгоо үргэнэ» гэжэ эдэ газетэнүүд эли тодо гаршагуудые хэнэ.

Советскэ Союз Германиин асуудалые, Баруун Берлин тухай асуудалые шиидхэе гэжэ уряална. Хэрбээ Германиин асуудалые шиидхээ һаа, бүхы арадуудай уг зорилготой тааралдаха һэн гээд газетэнүүд бэшэнэ.

„Витязь" корабль Индиин океанда ябана

Советскэ научно-шэнжэлхы флодой «Витязь» гэдэг корабль Индиин океанай түбэй районда шэнжэлхы хүдэлмэри хэжэ ябана. Мүнөө энэ корабль Австралиин эрьенүүдһээ 1200 миль зайда тамаржа ябана бшуу. Индиин океан доогуур ехэ шэлэнүүдэй бии байһаниие кораблиин эрдэмтэд тодорхойлоо.

Советскэ научно-шэнжэлхы флодой «Витязь» кораблиин эрдэмтэд ехэ бэрхэшээлтэй байдалда шэнжэлхы хүдэлмэри ябуулна. Найман баал хүсэтэй һалхин, ехэ долгин соогуур эдэнэр ажаллаха баатай болоно.

Гвинейдэ мэргэжэлтэд олоор бэлдэгдэнэ

КОНАКРИ, августын 24. (ТАСС). Гвинейн республикада мэргэжэлтэд олоор бэлдэгдэнэ. Механизаторнуудай шэнэ һургуулинууд нээгдэнэ. Багшанар мүн лэ бэлдэгдэжэ байнхай. Агрономуудай дүй дүршэлөө андалдан абалсаха конференцинүүд үнгэргэгдэнэ.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй хүнүүдые үсөөрүүлхэ хүдэлмэри республикада бэелүүлэгдэжэ байна. Гвинейн гэгээрэлэй министр Камара Дамантанг һая энэ талаар тусхай һургуулинуудые нээһэн байна. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй хүнүүдые үсөөрүүлхэ эдэ һургуулинуудта багшанар, ахалагша классуудай һурагшад хабаадуулагдана. Һургуули дүүргэжэ, тусхай дүй дүршэлтэй болоһоной һүүлээр ахалагша классуудай һурагшад эхин һургуулида багшалха эрхэтэй болохо юм. Иигэжэ шэнэ һуралсалай жэлдэ һурагшадай тоо 18 мянгаад болохо.

Гадна хүдөө ажахын национальна кадрнууд бэлдэгдэжэ байнхай. Тиигэжэ Киндия городто хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэдэг һургуули нээгдэбэ. Ветеринарнуудай, мал ажалай мэргэжэлтэдэй шадабариие дээшэлүүлхэ, газар тариалан эрхилэгшэдэй, ой модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулинууд эмхидхэгдэнхэй.

Колониализмын хойшолон боложо үлдэһэн ехэ гээгдэнги байдалые усадхахын түлөө эдэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдэнэ гээд Гвинейн хүдөө ажахын министр Барри Сори хэлэһэн байна.

Шахардуу байдал тохёолдуулха зорилготой

БАРУУН БЕРЛИН, августын 25. (ТАСС). Америкын сэрэгэй командовани Баруун Германиһаа Баруун Берлин тээшэ, Баруун Берлинһээ һөөргэнь ГДР-эй газар дээрэ оршодог харгыгаар сэрэгүүдээ ябуулна.

Тиигэжэ Америкын зургаадахи полкын хоёрдохи дайшалхы бүлэгэй солдадуудые сэрэгэй 100 автомашинануудаар Баруун Берлин асараа. Харин Америкын дайшалхы гурбадахи бүлэгэй сэрэгшэд 108 автомашинаар Баруун Германи маневр хэхээе абаашагдаһан байна.

Америкын сэрэгэй командовани өөһэдынгөө сэрэгүүдые ГДР-эй газар дээгүүр иишэ тиишэнь ябуулжа эхилһээр жэл тухай болоо бшуу. ГДР-эй ажалшадай аюулгүй байдалые хангахын зорилгоор ГДР-эй правительство үнгэрэгшэ жэлэй август һарада тусхай хэмжээнүүдые абаһан юм. Америкын сэрэгэй засагаархид ГДР-эй правительствын тэдэ хэмжээнүүдтэнь иигэжэ эсэргүүсэнэ бшуу.

Япондо Ояма вулкан тэһэрбэ

ТОКИО, августын 25. (ТАСС). Токиоһоо урагшаа 200 километр газарта оршодог Миякэдзима арал дээрэ Ояма гэдэг вулкан бии юм. Энэ вулкан һүүлэй 22 жэлэй туршада яһала намдуун байгаа.

Японой метеорологическа управлениин мэдээсэһээр, энэ вулканай тэһэрхэдэ 16 нүхэн бии болоо. Эдэ нүхэнүүдээр улаан дүлэн соробхилжо байна. Тэндэһээ урдажа гараһан лава далайда хүрэжэ, туйлай ехэ уурал гараа. Газар дороһоо эхитэй хүдэлөөнһөө бүхы арал доһолбо. Энэ аралай хүн зон ехэ хохидолдо оробо.

Дондок УЛЗЫТУЕВ.

ХҮЙХЭР ЭРЫН ХӨӨРӨӨН

Балшар бага наһандаа,
Баабхай сохижо ябахадаа
Олон түмэн баабхай
Оножорхидог һаа даа,
Хармаан дүүрэн баабхай
Хамажархидаг һаа даа,
Одоол гоё байха һэн:
Ондоо юуншье хэрэггүй,—
Гэжэ һанаад баясадаг
Гэмгүйл хүйхэр гээшэ һэм.
Эдир дорюун наһандаа,
Эршэтэйхэн ябахадаа
Өөдэрхүү зарим басагадта
Өөгэшөөлгөөл һаа даа,
Хаа сэбэр үхинтэйнь
Ханилшоол һаа даа,
Одоол жаргаха гээшэ һэн.
Ондоо юуншье хэрэггүй,—
Гэжэ һанаад миһэрдэг
Гэмгүйл хүйхэр болоо һэм.
Эдир залуу наһандаа,
Эршэ орожо ябахадаа,
Эреэн модон креслэ
Эзэлжэрхёол һаа даа,
Энэ тэрын хармаанние
Эмиржэрхёол һаа даа,
Одоол һүрхэй гээшэ һэн:
Ондоо юуншье хэрэггүй,—
Гэжэ һанаад гэдыдэг,
Гэмгүйл хүйхэр ябаа һэм.
Һанаашадаа хүрөө һэм,
Һарбайһанаа абаа һэм.
Эдеэ хоолой наймаанай
Эгээл тарган газарта
Эмээл табин һандайлаад,
— Эһээ!— гэжэ һуухадаа,
Арзын амһар унхидажа,
Архиин амта танихадажа,
Хүл дээрээ үндыһөөр
Хүн нэрээ нэрлүүлбэб.

Бардам бардам нүхэдтэй,
Бараг бүдүүн ноёнтой,
Холуур дүтүүр холбоотой
Командировко — харгытай,
Нимэл нэгэ хүн болоод,
Нишээш, тиишээш табилуулжа,
Колхоз, совхоз, госхозой,
Комхоз, лесхоз, учхозой
Ойрын зоноор уулзажа,
Өөхэ тоһо һэлгүүлжэ,
Энэ тэры эблүүлжэ,
Эд бараа һуйбуулжа,
Хэрэг болгон ябахадаа
Хэһэн юумэм ехэ даа.
Хуулиин араар далдалжа,
Хуурмаг саарһа зохёожо,
Хуушан сагай ноёдтой
Хуушуур бууза маамаржа,
Улаан архиин эрхимээр
Ундаа харяан сэнгэхэдээд,
Урдаа гэдэһэ түлхихэдөөд,
Одоол битнай жаргалтайб,
Ондоо юушье хэрэггүй,—
Гэжэ һанаад ябатарни
Гэнтэ тодхор болоходоо,
Гэнэн тэнэг Сагаадай
Гэм зэмым элирүүлээд,
Суудэй урда зогсожо,
Шууд шуудхэн торолдоод,
Эндэ тэндэ хабшуулдан,
Энэл мүнөө ябанаб даа.
Мүнөөл гэжэ хэлэхэдэ
Мүр ганса болонхой.
Нарамнишье орожо байн,
Наһамнишье ошожо байн.
Танилсаһан урмандаа,
Таби мүнгэ үгыш даа,
Тархи халаг, халаг даа,
Тархяа мүнөөл заһаал һаа,
Одоол зохид болохо һэн,
Ондоо юуншье хэрэггүй...

Үндыхэеэ болиһон клуб

«Харанхы һүниин сууряанда, харьялан урдаа Хэжэнгын гол» гээд эхилдэг ханхинама аялгатай дууе хаа хаанагүй мэдэдэг, хамагай сээжэдэ хадуугдаад байһаниинь һэжэггүй. Харин энэ дууе Хэжэнгын арадай хоор гүйсэдхэхэнь гэжэ дикторэй радиогоор соносхожорхиходо, Хэжэнгэ нютагаар гэгээн үдэршье, харанхы һүнишье ябажа үзөөгүй хүнэй нюдэндэ—арюухан гол, аргагүй үргэн тала, аялдар залуу дууша-эдэбхитэдэй нюур шарайнуудай харагдахань ойлгосотой.

Харин, сэхынь хэлэхэдэ, мүнөө арюухан голыншье байрадаа аргагүй үргэн таланьшье амтан ногоогоор, алтан таряагаар хушагданхай. Теэд... теэд аялдар залуу дуушад-эдэбхитэдынь алга. Юун болооб, гэһэн хуулита асуудалай гараха байһанда гайхалгүй.

Үнэхөөрөөшье юун болоод, яагаад республика соогоо суутай, Буряадай литература болон искусствын декадада Москвагааршье дуутай ябаад ерэһэн хоор дэгдэшэһэндэл үгы болошохо болоо гээшэб? Нютаг нугадаа нюусагүй дуратайгаараа суурхаһан Хэжэнгын хүн бүхэнһөө нигэжэ асуугаа һаа:

—Клубгүйбди,—гэжэ харюусаха. Харин Хориин аймагай культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай дарганарһаа асуугаа һаа:

—Аймагай түб бэшэ болоһоорнь, Хэжэнгын хоор тараа юм. Юун? Клубгүй? Болиит даа, клуб яашаха юм, хуушан клубынь байгаа гүбэ,—гэжэ харюусаха.

Хэниинь зүб хаб? Хаража үзэел даа. Мүнөө республика соохи эгээл томо совхозуудай нэгэн болохо Хэжэнгын совхозой түб аяар зургаа мянга гаран хүн зонтой тосхон юм. Тэндэ хуушарһан, һанги набта болонхой, һуури байрашьегүй, дайнай үеэр баригдаһан бишыхан клуб бии, энээнние арсаһан хүн үгы. Теэд аяар зургаа мянга гаран хүнтэй тосхондо иимэ клуб таараха аал? Үгы даа, яашье таарахагүй.

— Шэнэ клуб барихаяа һанана гээшэ гүт?—гэһэн асуудал гараба. Энэл асуудал нютаг нугадаа нюусагүй дуратай үнөөхи Хэжэнгын хүндэ табяа һаатнай, урмаа хухарангяар:

— Һанаһаар арбан жэл болоо, барижа эхилһээр таба болоо гэхэ.

— Теэд аяар табан жэл соо юугээ барижа байгаа юм?— гэжэ асууҳат. Тэрэл хүнтнай баранииень хөөрэжэ үгэхэ.

Хүндэтэ манай уншагшад, ушарынь иимэл даа: 1957 ондо Худанай леспромхозой түлөөлэгшэд Хэжэнгын культурын дарганартай хамтаржа, баяр ёһололой оршон байдалда шэнэ клубай һууриин түрүүшын шулуу газарта булаһан түүхэтэй. Түрүүшын шулууншье булагдаад, дээрэһээнь үшөө шулууд нэмэгдэжэ, фундаментань аржын бүтээ һэн. Үшөө нэгэ жэл түхайда хэжэнгынхидэй нюдэ баясуулан байһаниинь тэрэ. Зүгөөр Худанай леспромхозойхид Хэжэнгын эрьеэр хамараашье харуулбагүй. Энэ бүтэхэеэ болёо гээд, барилгын ондоо эмхи зургаантай хөөрэлдэхэ гэжэ шиндээд, туһалха хүниие бэдэржэ байтарнь, тушаан боложо аймагай промкомбинадай абарга дархашуул бии болоод:

— Ахирхан хэрэг гээшэл энэтнай,— гэлдэхэдэнь, аймагай дарганар гансата уяран:

— Хэжэл хайрлыт, Хэжэнгэмнай мүртэй клубтай болог лэ,—гэбэд ха.

Абарга дархашуулшье хамсы шамажа, клубшье үдэр хоногоор үндыжэ эхилбэ. Мянга юһэн зуун таби юһэн ондо маатинса «угаалган», мангар тараалган соогуур бүтээд байһан клубынь үнэһэн тоборог болотороо дүрэшоод, уурал бааяжа байһаниинь тэрэл. Зэмэ амасаха зониинь амасаа юм бэзэ. Зүгөөр клубынь үндыгөөгүй зандаа. Хориин аймагай шэнээр байгуулагдаһан СМУ клубай барилга үргэлжэлүүлхэ һурагтай аад, мүнөөшье болотор үндыһэн юумэнь үгы. Яар ябта барилгын элдэб эд материал газаань асаржа хаяад, нюуса далдаар, шоур шарайгаашье харуулангүй үгы болоо гэжэл хэлсэдэг.

Теэд клубынь үльгэр соохидол өөрөө үндыхэ бэшэ даа. Хэзээ дахинаа Хэжэнгын олон залуушуул шэнэ клубайнгаа сцена дээрэһээ:

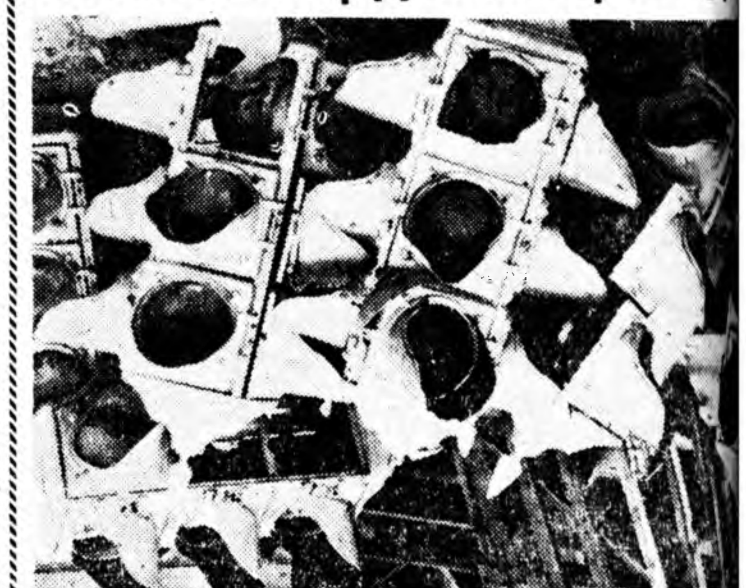
Харанхы һүниин сууряанда
Харьялан урдаа Хэжэнгын
гол,—гэһэн дуугаа татаха

хаб? Хэзээ?

Энэ асуудалда хэн харюусахаб? Хэжэнгын совхозой директор нүхэр Дугаров гү? Али Хориин СМУ-гэй дарганар гү? Магад Хориин аймагай культура болон гэгээрэлэй таһагые даагша Саможапов гү? Хэн мэдэбэ. Зүгөөр Хэжэнгын совхозой ажалшад хүлеэһээр аяар табан жэл болобо, аяар табан жэл, бодожо үзыт!

Д. Бадмаев.

Гэмыень элирүүлһэн гэрэл зур...

Энэ обоо хүбөө хэбтэгшэмнай юун гээшэб? Олон... сын уулзуур дээрэ үдэр һүнигүй, саһан бороо доро... удаан албала хээд, хэрэгээ болиходонь, хэхэ газа... һөө боложо хээрын сагаан талада хаяһан эбдэрхэй... дархай светофорнууд гү? Светофорнууд байһан... ямаршье һэжэггүй. Харин дүтэлэн харахадамнай... гөөргүй шэнэнүүд, зүүгдэжэ үзөөгүй зөөри байшоо... Улаан-Үдэ хотодомнай улаан, ногоон, шара гэрэл... садаг светофорнууд угаа олон болошоо гү? Үгы... олонхон үйлсын уулзуур дээрэ огто байхагүйһөө га... үлгөөтэй зариманиинь үнгэ зүһөө һэлгэнгүй, эбдэ... һандархай, һохор болошоод, светофорой нэрэл зү... байдаг ха юм.

Хаана теэд эды ехэ баялиг хэбтэнэ гээшэб? Һон... һон хүнүүдтэ адресынь хэлэхэдэ болохо. Адрес... Трампаркын хашаа соо!

Нүхэр ёһоной пароди...

Ц-Д. ДОНДОКОВА...

„Һүрэг хонин һүн далайдал миралтаа... Хүбшын шулуундал заха үзүүргүй тор...

Бүлэг басагад уян наряар
нахилзаад,
Бүхэ баатар хүбүүд шангеэр
хүрхылдэнэ.

Улаахан сэсэг дүлэн шангеэр
соробхёод,
Уһабхи сэнхир ургы шангеэр
үзэгдэнэ.

Сэлмэг тэнгэриһээ халуун наран
шараад,

Саһата үбэлэй жабар...

Хониной хорёоһоо хохир...

Хори нютагайм сэсэгтэ...

Дэлхэйе тойрон одон-ош...

Дааган бородол бүн бүү...

Д. УЛЗЫТУЕВ...

„Хэтэдээ шамайе бэдэрээш... Хэзээдэш хаанаш олохогүй...

Нюдэншни—бүргэд хурса нюдэн
бэлэйл,
Духашни—халзан аад, үргэн
бэлэйл.

Толгойшни—туйлай томо сэсэн
бэлэйл,
Шүлэгшни—субад мэтэ аад,
зөөлэн бэлэйл,
Дондог!
Газарһаа таһаржа, хогоосон руу

...нииди...
Хогоосонһоо һөөргөө тэ...
...үг...
Үгы бии хоёр нэгэдэбэ...

Үнэн худал худхарбал...

Үгы даа,
Хэлбыгшэ юртэмсын ү...

Хэмэлхэн заяанайнь ол...

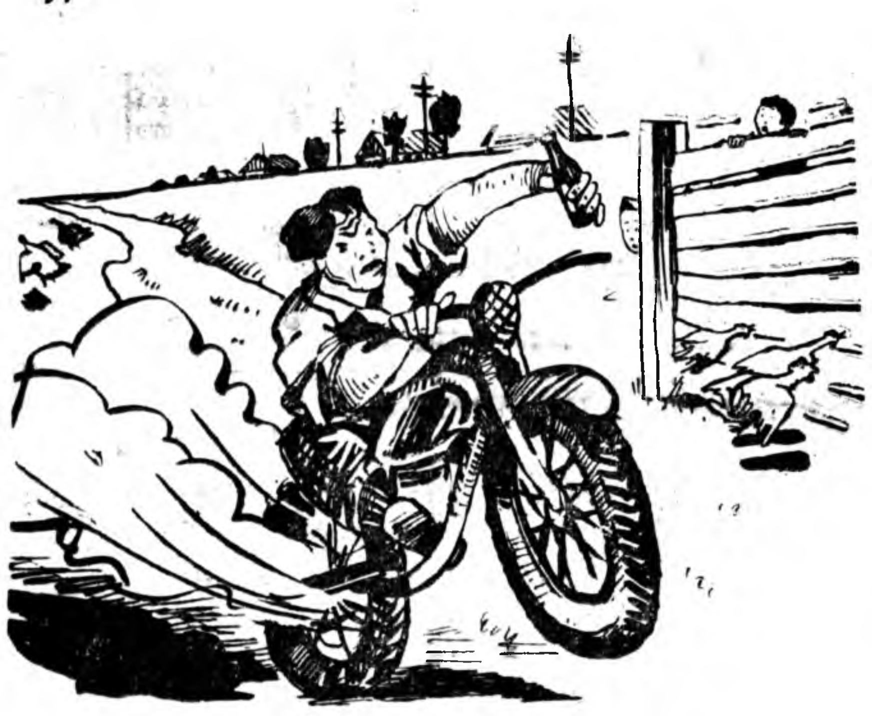
Хэтэдээ үнэные бэдэр...
Хэзээдэш, хаанаш олох...
Булгюухан зүрхэеэ
дару...

Бусажа «дэлхэйдээ» ...
Эмниг поэзиеэ ургалж...
Эхэ Буряадаа дуулыш...

Даши-Даба ...

„НЭРЭЭ ХУХАРАНХААР, ЯҺАА ХУХАРА"

Зунай зулгы дулаан үглөө. Ториин совхозой долоодохи отделениин оршодог Алцаг тосхоной гудамжаар хүн зон хүлгөөтэй. Атар тарган адууһа малаа бэлшээридэнь тууһан эмээл моритон, ажал хэрэгтээ яараһан машинааршье гүйлгөөшэд харагдана. Тиигэһээр байтар хаанаһаашьеб шалхагар улаан шарайтай, шорой тооһондо дарагдаһан, шал һогтуу залуу хүн мотоциклаар нюдэ хальтирхаар табилуулан гаража ерэбэ.

— Ээ, Имгеновнай баһал архиин халуунтайл,— тэлсэхэ зуураа, һамгад, хүгшэд зүлгэ ногоон дээрэ наадажа байһан үхибүүдээ гэр байра тээшэнь үтэр түргэн бусааанад.

Мүнөөхи һогтууе барижа номгоруулха һанаатай хэды хүнүүд сугларааад:

— Ажал хэнгүй зайгуултахашни багадаа гү?! Али болгон амитан зониие түляаха хүмши?— гэжэ саднад гэлдэнэ.

Эшэхэ нюургүй Имегенов улам тааража.

—Ууха, эдихээ таанарһаал эрихэгүйб,—гээд үһэ зүһэээ хубилган Ринчинов Сосор, Будаев Сондит гэгшэдтэ нюдаргаа зангидан добтолбо.

— Гайха ехэ! Ахамад нүхэдэйнгөө үгэ хүүр дуулахагүй энэ хиираһэн, хэтэрһэн хүниие хуули засагаар хэһээлгэхээ яагша юм,—гээд уур сухалаа бусадһан ажалшад шууяшаба.

Үнэхөөрөөшье хирэ болоо! Залхуу зайран, архинша Имегенов Алцаг нютагай ажалша зоной дунда алдар нэрээ хухараа. Энэ хүн үнгэрэгшэ хабар хүдөө ажахые оньһожоруулха училищи дүүргээд, хаанашье ажалладаггүй, архи залгяад, хулигаан ааша гаргаад ябадаг. «Нэрээ хухаранхаар, яһаа хухара» гэжэ арад зон хэлсэгшэ.

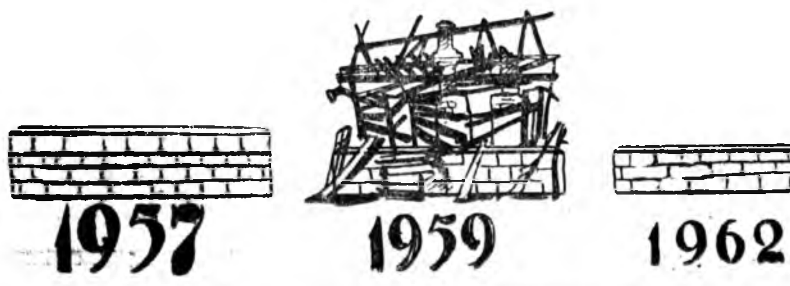
Гансахан тэрэ үдэр Имегеновэй хэһэн хуули бусa аашануудые элирүүлхэдэ, хуухын үһэнэй эрзыхээр байба: совхозой долоодохи отделениин контородо орожо, бэхын прибор барьяад, отделениие даагша Дагбаев Доржые: «Алахам» гээд энгэрдээ. Байн байтараа архиингаа хорондо улам галзуураад, соёл гэгээрэлэй байшангай сонхо хаха сохиһон, шофер Ринчинов Сосор гэгшые бахалуурдажа байтарнь, хүн зон һалтаажа абаһан түүхэтэй.

Тэрэнэй һамуу һайзагай, уршагтай татаһан үйлэ хэрэгүүдынь энээгээр дүүрэнэ бэшэ.

Хурга даража тоолохо болоо һаа, хуу бултыень дурдаа һаа, нилээд томо боти болохо байха.

Энэ боти хэрэгыень аймагай судья гү, али Алцаг нютагайнь партийна эхин эмхиин дарга абажа харахаар болоогүй юм гү?

Р. Далаев.

Дорьбогүйхэн Доржиев тухай дуун

Захааминай аймагай Цахир нютагта анха ажаһуудаг Доржиев Ламажаб гэдэг колхоздо ажал хэдэггүй, хаа хаагуур хүнгэн олзо бэдэрээд ябадаг. Мүнөө гэр бүлэеэ хаяжархёод, Улаан-Үдээр зайгуултажа ябаһаар!

(Хүдөөһөө ерэһэн бэшэгһээ).

Доржиев Ламажаб хаана
гээшэб? —
Доохонуур улад зон асууна.
Цахирхан нютагһаа гаранхай —
Сагаанхан — Мориндоо
хадуурна....

Шуранхан Ламажаб юу хээ юм?
Шулуутайн голоорхин гайхана.
Хамтынгаа ажалһаа зугаданхай
Калымынь бэдэржэ зайхадана.

Холшорхон Ламажаб гэртээ
юм гү?
Хотоороо улад зон хүлеэнэ.

Балшархан хүүгэдээ хаяжархёод,
Баргажан орошоо гэлсэнэ.

Аляахан Ламажаб хаана хаб
даа?

Артельхэн колхоздонь
Ннитынгээ хэрэгһээ залхуурнаб
гээд,

Нииcлэл городоор нэтэрнэ...
Залихай Ламажаб хэһээгдээ гү?
Захаамин нютагаархин хүлеэнэ.
«Заһалгын газарта абаашаа
һаа,
Зохихол байгаа!» — гэлсэнэ.

ФЕЛЬЕТОН

„АЙ ДАА, ЁЛОЧКО, ЁЛОЧКО!"

Түби замби дээрэ түбхинэн һуугаа хүн часай оршон үе соо 100 үнеэ һаагаадхиха, 1000 модо зура сохин ниидээдхихэ гэжэ гушан жэлэй саада тээ гурбахан үгөөршье амалаа һаа, абгалдай үндэһэн абаралшан, ама задагай үльгэршэн гэжэ абаһаар лэ шортоо шоглуулха саг байгаа бшуу даа. Һанаад үзэе теэд. Тэрэ сагта тракторна косилкын һаяхан ерээд, талын ногоо таһалжа ябахадань: «Татай, энэш таагүй ямар зөөри бэ? Гараар сабшабал, гайгүй бэшэ аал даа»,— гээд гайхаһан, маргаһан хүнүүд байгша бэлэй. Тиимэшүүлдэ мүнөө тэрэнииень һануулбал, тэнэг болоод лэ һалахаш.

Теэд юун гэхэбта? Тэрэ үеынхеэр тээлмэрдэһэн, шэнэ юумые шэлгээһэн хүнүүд үшөөл бии зандаа ха юм.

Охин-Булагай (Бэшүүрэй аймаг) совхоз ошожо үзэбэл, одоол хаража этигэхэт. Түб тосхонһоо модо газарта шэнэхэн сагаан шифер оройтой малай байра маша гоёор үзэгдэхэ юм. Энэтнай теэд — холын хооһон зэрлэгээншүү... Хорёо хашаагайнь хасабша нээжэ хараха гэжэ оробол, урмаа хухаржа уруугаа харахат. Юун бэ? Шифер хушалтатай үнөөхи байрын мултаржа унаһан үүдэ дабаад, сонхо бүхэнэйнь соорхойе ажаглаад, хүхэ зузаан шабааһан соо хүллэжэ ябаһанаа мэдэрээд, үлдүүлжэ ороһон үнеэдэй үүгнэлдэн байхые соносохолта. Зургаан часта асарагдаһан аад, долоо болотор хаагдаһан амитад доро дороо зогсожо, «ёлочкын» түхэлтэйгөөр жэрылдэнэд. Тэрэ «жагсаалай» тэг дундуурхи тэбхэр гүнзэгы нүхэн соо төөрижэ түлгэхөөр, шэб харанхы. Шэнэхэн халаадтай хоёр һаалишад бүүр-түүр бүрэлзэжэ, хүнгэн сагаан хүнэгүүдээ хүлгэн байжа тодхоно. Үнеэн бүхэнэй дэлэнгые зантагар хара заглуу cooһoo затагар муухай бүдөөр заа аршаһанай һүүлдэ, хүбхэлзэмэ зөөлэн хүхэндэнь хүхэлтэтэй стакан угална. Давлениньшье жэгдэ бэшэ—даб дээрэ зарим стакануудынь далбагар зузаан шабааһа руу дабхасан унажа шаагдашана. Теэд! Унаһан мултарһыень обёорхо аргагүй—угаа бүрүүл харанхыл. Монтёр Китаев Георгидо молхирторнь хэлэжэ шортоо: мотоциклаа унаад лэ талииһан байха. Георгий хүбүүн мүнөөдэршье галзуу һогтуу ганиржа, аймагай центр — Бэшүүр тосхон айлшаар ошоһон һурагтай.

— Һүн хэды һаагданаб, нүхэр Поймонова?

— Үнеэн бүриһөө 2 литр.

— Үгы, энэш яахадаа иимэб?

— Үнэхөөрөө оролдожо хүдэлнэбди, үшөөл шадажа биранагүйлди даа.

— Халаг даа, халаг.

Зүгөөр энэ «ёлочкын» үнеэд эхин түрүүн машинаар, удаань тиигээд гараар, мүнөө дахяад машинаар «шобторуулна».

— Хараанай газарта совхозой ноёд хамагаа шиидхэжэ һуудагшье һаа, харахаяа иишэмнай ерэдэггүй, хамаархаад туршахаяа яанаб?!— гээд һаалишад гэмшэлээ баранад, һанаа алдан зугаалнад.— Ямараар маанадта хандана гээшэб, яажа саашаа хүдэлхэбибди,— гээд баһа дахин гэмэрэлдэнэ, баабай «ноёноо» зэмэлнэд.

Шиифер оройтой байрын дэргэдэ шэншэлээд баһа үзэхэдэ, талхан юм гү, али замбаа гү — тараг зуурмаг нөөсэтэй, һабинуур бороо тогтоохогүй, һагшуур нүхэн оройтой ехэ амбаарай үүдэ татабал гайхахат.

— Юундэ иимэб эндэтнай?

— Юу хэлэнэ гээшэбта... заһабари хэхэ дархан үгы, залан хэлээд ядаабди,— гээд залуухан һаалишан гомдоно.

Саада хорёо соонь орожо үзэбэл, 70 гаран үнеэдые гурбан шамбай һаалишад гараар шобторон һууха юм. «Табан хүн байһанаа, хоёрнай ажалаа орхёод ошонхой. Ушар тиимэһээ хорёод үнеэднай угаа мууса һаагдана. Шадал тухаяа бараабди, шалгажа бүридхэжэ үзэгты» гээд нэгэ нүхэрынь маанадта нэрэ һурагүй домоглобо.

Эхигүй боложо эзэеэ алдаһан эмхигүй газар эндэл бэшэ гү? Үбдэгсөө үдхэн ногоон соо үнеэд бэлшэжэ ерэнэ ха юм. Ажалаа һайнаар эмхидхэбэл, айраг сагааншье салгидха һэн. Ай даа теэд, «ёлочкые» гомодхооһоной хойшолон тудаал.

Ёһоорхон лэ суутай «ёлочко» гамгүй эзэнэй гарта ороходоо, газаалуулжа, газардажа зүдэрбэ ха юмши! Час соо 100 үнеэ һаажа үгэхэ «ёлочко», шалгаржа гараһан мүнхэ һайхан «ёлочко»!

«Ёлочко» ши, бата бүдүүнээр үндэһэжэхэш, мүнхэ ногооноор ургахаш. Мүнөө дээрээ түрүүшын косилка анха угтаһан мэтээр түлгүүлнэ шамайе тулюур эзэд. Шамда туһалха, дэмжэхэ хүнүүд олдохол байха дүүрэн.

Шинии ногоон хадхуураар зузаан нюуртаниие шэрбэхэ саг тулажа ерээл. Совхозой директор нүхэр Плюснин хаанаб? Тэрээнэй «хүдэһэн хүдэр» нюурта түрүүшын хадхуур шобто харбажа орог лэ! Хэдэн жэл үнгэрхэдэ, тэрэш баяр баясхалан хүргэжэ, «ёлочкые» абиртуулһандаа ехээр эшэхэ гайхаха байха.

Р. ХАЛЗАНОВ.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной августын 28.

Гажа буруу гаршагууд, Гажад хээтэйн яршагуу...

Мархайн аша Тархай би «Буряадхан үнэнэйнгээ» хуудаһан дээрэ буладхан гуурһаа далайжа, үнихэнэйл юумэ бэшээгүйб. Үгы, зун болоод зуһалан дачаар амарна гэжэ бү һанагты, харин аргагүй зузаан дэбтэр—«Буряад хэлэ бэшэгэй шэнэ толи» уншажа һамшааб шууб. Уншаад байхада, түрэл хэлэнэйнгээ баянда үшөө дахин баясан гайхан байгааб! Ямар баян, уян хэлэн гээшэб! Бэшэгэй шэнэ дүримтэйшье танилсааб. Ёһотойл һайн ном гараа юм байна. Буряадай номой хэблэлэй оролдоһонииньшье гайхалтай, Черемисовэй бэшэһэниинь, Цыбик Цыдендамбаевай редактировалһаниинье һайшаалтай. Һүүлшынь хуудаһа һэхээд, Ленинэй гудамжаар доошоо гүйжэ ябатарни, буряад дэгэлтэй наһажаал эхэнэр намайе угтаад:

—Хүбаан, Культурын министерствын типографи хаана гээшэб, басагамни тэндэ хүдэлдэг юм, олгожо үгыш,—гэбэл даа. Хүгшэн хоюулаа хүтэрэлдөөд, бүхэли үдэр городоор бэдэрээд, олобогүйбди. Газетэ, журналнууд гаранал ха юм, типографи байхал ёһотой гэжэ мэдэжэ байбашье һаа, оложо ядаа бшуубди. Гансашье типографи бэшэ, (гаршаг хэблэжэ, барлажа ядаа юм бэзэ даа) суута оперо болон баледэймнай, ород драмын театрнууд, 1-дэхи интернат-һургуули болон бусад олон эмхи зургаанууд оройдоошье гаршаггүй юм байгаал. Тэрэл эхэнэртэеэ үшөө абгыень, ахайень, нагасыень, үшөөшье ямар һэм бүлөөлэнгыень бэдэржэ бүхэли гороодоор гүйлдэбэбди. Ушар юуб гэхэдэ, хото город ходо ерэжэ байдаггүй колхозник тэрэ эхэнэрни ородоор хүсэд уншажа шададаггүй байшоо ха юм. Харин Буряадай комплексно эрдэм шэнжэлэлгын институт, бусадшье олон эмхи зургаанууд, бүхы завод болон фабриканууд гансал ород хэлэн дээрэ гаршагтай байшоо. Гажад хээтэй (үнөөхи эхэнэрни тиимэ нэрэтэй байгаа бшуу) энэ ушарые ехэл удаан ойлгожо ядаа, гайхаа. Һүүлэй һүүлдэ сухалаашье хүрөө. Харин буряад хэлэн дээрэ гаршагтай зургаанда дүтэлхэдөө булай ехээр баярлабашье:

«Гүрэнэй банк» гэжэ юун гээшэб, «БурАССР-эй адвокатуудай коллеги» гэжэ юун гээшэб?—гэжэ асуугаад һалаха юм бэшэ. Тиихэдэнь бинь ехэл даруугаар «гүрэнэй» гэхэ аад, «гүрэнэй» гэжэ бэшэжэрхёо, харин «адвокадуудай» гэхын орондо «адвокатуудай» гэжэ бэшэжэрхёо гэхэ мэтээр шалаштараа сйлгуулбаб. Республикынгаа ниислэл хотын али бүхы зургаануудай гаршагууд соо алдуугүй буряадаар бэшэгдэһэн гаршаг олохонь ехэл талаан юм байшаба. Хамаг гаршагууд дээрэнь «Улан-Удэ» гэжэ бэшээтэй зандаа, харин ёһоороо, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указай үндэһөөр «Улаан-Үдэ» болохо ёһотой байгаа бэшэ гү?

Һүүлэй һүүлдэ Гажад хээтэй гал уһан болотороо сухалдаад:

—Энэ Улаан-Үдэдэмнай түрэл хэлэнэйнгээ дүрим мэдэхэгүй, хэлэеэшье хүндэлдэггүй хүнүүд ажаһуудаг юм гү?— гэжэ яршаг хараал табибал даа. Би абяагүйхэн л...

Тараха дээрээ тэр... уруу хараад:

— Тархайе, яага... үнөөхи Мархайн аша... та харанагүй гүт... тэрээндэ хэлэхэ бай... —гэбэл даа. Тиихэд... дээшэгүй болоод:

— Хараал һаа, ... заатагүй хэлэхэб,—... дуулаа бэлэйб.

Үнэхөөрөөшье, эм... най дарганар, таана... Мархайн **аша** Тарх... жа, өөрынгөө хүдэл... зургаание хүндэлдэ... зүб гаршагтай, ш... баримталан бэшэгд... шагтай болыт гэжэ... мни.

Һүүл доро бур... таанадые хүн...
Мархайн аша ...

Редакторай орлог...
М. Н. Н...

Манай адрес, телефон...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 2...
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. реда... 32-74, ответ. секретаря—27-37, отделов партийной ... пропаганды—24-74, сельского хозяйства и советско... тельства—47-59, промышленности, транспорта, инфо... 35-14, культуры, литературы и искусства—34... и рабселькоров—40-49, отдел переводов и корр... —35-95, бухгалтерия —37-32. Для междун... переговоров—16.
Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ... Бурятской АССР.
Н00961. Зак. № 3415